

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő lap.

1994. december

V. évfolyam 12. (59.) szám

Ára: 30 Ft

Gyurcsák Ferenc szobrászművész, a Bajai Honpolgár olvassza ezzel

a rajzzal köszönti megjelenésének jubileumi ünnepi lapunkat.

A BAJAI HONPOLGÁR 5 ÉVES

Öt éves a Bajai Honpolgár

A gyermekhalálánál nincs borzasztóbb és elszomorítóbb a világ. Egy éppen csak elkezdődött élet értelmetlen vége az elme számára is felfoghatatlan.

A Bajai Honpolgár decemberben ünnepli alapításának öt éves évfordulóját. És nem tudjuk, hogy megjelenik-e a januári szám. Megint, mint amikor az öt éves működés alatt, most sem látjuk a jövőt. Nincs pénz a kiadásra.

Öt év küszködés és állandó pénzharc után kicsit megfáradtnak érzem a szerkesztőbizottságot, és bevallom magamat is.

A Bajai Honpolgár mára az egyetlen olyan lokálpatriota lap kis hazánkban, melynek létét egy kis csapat, a szerkesztőbizottság és szerzőink biztosították. Az öt év alatt sikerült valamit tennie ennek a lapnak, ami bizony nem semmi. A hétköznapi történelem még hozzáférhető — főleg emlékekben létező — fejezetei kerültek át az írásbeliség birodalmába, ahonnan már egyenes út

vezethet a majdani történetírók munkáiba. Viccesen arról beszélgettünk Schmidt Toncsi barátommal, hogy nagy bizottsággal megőszölható, hogy a Bajai Honpolgár jövője jóval fényesebbnek ígérkezik mint a jelene.

A napokban olvastam a város négy-évi működéséről szóló könyvet. Ebben mint saját terméket dicsérik meg a Honpolgár és az Arteret is. Dicsőkednek vele.

Egy ünnepen nem szép dolog a pénzről beszélni, de hadd legyek rendhagyó. A város kulturális pályázati pénzeiből jutottat mindkét kiadványnak egy kis pénz. Anélkül, hogy tudták volna, hogy mennyibe kerül azok kiadása. A Bajai Honpolgár egyéves kiadása szűköstől bőrről megfizethető 500 ezer forintból. Kaptunk 100 ezret. A Honpolgár és az Arter sem olyan kiadványok, amelyek reklámhordozókként, vagy az eladás bevételeiből eltarthatnák magukat. A piacon nem tudunk ügyesek, vagy ügyeskedők lenni. Ha szükség van rájuk,

akkor a városnak érzékeljük, az állaluk betöltött szerep értékét ójzani kellene ezeket a lapokat. Ha nem kell a városnak a Bajai Honpolgár akkor meg fog halni. Legkésőbb Krisztus születésnapján.

És ha már senki nem érzi feladatának a hatalom berkeiből, akkor most a vég közeledtével engedjék meg, hogy megköszönjem munkatársaimnak, barátainak, hogy hajlandók voltak hosszú öt évig ebben a munkában résztvenni, a honóriáruknak csúfolt néhány fillért komoly és érdekes írásokat közzétenni. Az elmúlt öt év szép volt, de a heroikus küzdelem nem tarthat tovább. Az erőn felüli teljesítményt csak szükség esetén és ritka alkalmakkor illik elvárni. Evekig nem.

Azt hiszem, hogy egy nagyon szép passzióznak szakad vége, ha meghal a Bajai Honpolgár.

Béke poraira?

Gyulavári József

a Bajai Honpolgár felelős szerkesztője

SZERELEM- GYERMEK

Amikor megszületett — 1989 decemberében — még nem tudtuk, hogy azzá válik. Mint anyai csapat az elmúlt 4-5 évben a Bajai Honpolgár szerkesztőgárdája is — egy kivételével — csupa lelkes amatőrből verbuválódott. Persze az „amatőr” jelző itt csakis újságírói minőségben értendő, hiszen a lapindításnál bádkodó Csiba Gyula, Újvárosi (akkori nevén Ortutay) ÁMK igazgató felkérte a város szellemi életének reprezentánsait is, hogy írásaikkal támogassák ezt az újonnan induló bajai újságot talán az sem érdektelen, hogy mindez a felkérés az akkoriban működött Bács-Kiskun Megyei Tanács VB. Tudományos-koordinációs Szakbizottsága Bajai Albizottsága (micsoda névkonstrukció!) egyik ülésén hangzott el. Voltak, akik felvállalták az ügyet és voltak, akik nem. Voltak, akik végigcsinálták az elmúlt éveket és voltak, akik menet közben elmaradtak. Kettő — és mindkettő az elmúlt évben — sajnos már örökre...

Egy azonban biztos: akár rövid ideig kötődött valaki lapunkhoz, akár sokáig, akár tudományos tényfeltárásokat közzétett benne, akár felületesebb volt témamegközelítésben — a viszonyulása az minden esetben lelkes volt. Mert az az újság csak így maradhatott fenn az elmúlt öt évben. Lelekesedésből. Szerelemből.

Szerelme-gyermekként.

Azt sajnos mi is érzékeljük, hogy a költőközsinór, amely a Bajai Honpolgárt jelenleg a város életéhez és a világhoz köti nagyonis vékony. Azt viszont bizávan reméljük, hogy a múltja már most fontosabb a jelenénél...

És, hogy folytatási lesz-e? És, hogy milyen?

Most mindenesetre Boldog Születésnapot, kedves Bajai Honpolgár(ök)!

Schmidt Antal

EZEN SZÁMUNK MEG- JELENÉSÉT AZ ALÁBBI- AK TÁMOGATTÁK, MELYET EZÜTON IS KÖ- SZÖNÜNK!

1. SZEROTA BT.
Alkatrészgyártó-
és Kereskedelmi Bt.
2. BÁCSHÚS RT.
3. MAGDI Konyhastúdió
4. Dr. Koch György ügyvéd
5. BETON KFT.
6. PROVIDENCIA Biztosít-
tó Rt.

PÓTLÁSOK AZ OKTÓBERI ÉS NOVEMBERI SZÁMHOZ

A Bajai Honpolgár legutóbbi számában sajnálatos módon lemaradt néhány írás szerzőjének neve. Az októberi kiadásban Laki Ferenc írta „A talaj, mint fontos létező” című cikket, Gergely Ferenc pedig „A Református Diákok Sola Deo Glória Szüvéségének megalakulása és első éve” című tanulmányát, amelynek folytatásai a novemberi és jelen számban találhatók meg. A novemberi számban olvasható „Arborétum a meteorológiai állomás körül” című írást Tóth Imre, a Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdálkodási nyugalmozott erdőművelési, táj- és környezetvédelmi osztályvezetője küldte lapunknak.

Bár az októberi szám 16. oldalán lévő írásból az egyértelműen kiderül, hogy a kitűnő filmrendezőről Ranódy Lászlóról szól, a címben elkövetett bosszantó nyomdai hibára durva névváltoztatásra azonban így utólag is fel kell hívni a figyelmet. Mint, ahogy arra is, hogy a novemberi számban — és ismét a 16. oldalán — Sallai István születési éve is 100 évvel későbbre datálódott...

zetni.

- Mégis mennyiért?
- Nem mondom meg. Töletek. én annyit nem kérhetek.
- De csak tessék mondan!
- Nem, nektek ez túl drága.
- Jó, drága Margitka akkor tessék elővenni egy dossziét — minden festőnek van ilyen — csak akad abban egy rajz, vagy kis akvarell, amit mi is meg tudunk fizetni.

Hosszan néz, szemlél. Majd becipel egy hatalmas mappát. Kéjes örömmel lapozgatom, válogatok. Végül négy lap marad, az ágyon rakom szét, hogy kiváltszám a legszebbet közülük.

Margitka nagyon elégedettnek látszik és épp amikor döntök megszólal:

- A jobb szélsőt vidd, meg a fölötté levőt.

Ugyanezekre gondoltam én is. Nagy a boldogság. Röpké másfél óráis úrvá-
na után végre elhangzik az íz. Meg-
könyebbülök ilyen olcsón még seki
nem vett Anna Margitot. Kapok négy
hónap részletfizetési könnyvést.

Az egyik képen, mely tölem jobbra
az íróasztalomnál nyert örök elhelyezést
egy fél látható 1947-ből. Tíz asszonyi
fej, vérző szemek, síró-mosolygó száj.
Álló galéria, mint egy páncél, még a
gyöngyösr is szögletes keblén. Engem
nem riaszt, eszembe jut róla Mancsi és
Rózsi, a barátok. Tűzhöz, vajon mi-
lyen égi társasúra tűzhetőek be mosta-
nában, ahol elvitatkozhatnak, vajon mi
szebb a Termi pályaudvar, vagy egy
gótikus katedrális?

Horváth Károly

Egy apatini kirándulás emlékei

1943 nyárvégén került sor erre a kirándulásra Bajáról Apatinba. Már ma-
ga az odavezető dunai hajótúzás is a
menetrendszerben közlekedő gőzössel
megjelenő szép volt a dús galériákkal-
kal övezett partok között. Egy helyütt
nagyobb homokzátonyon — azóta sem
látam ilyet — kormoránok százai állo-
dáltak szinte pontosan sorokba rendező-
ve, mintha csak katonai szemlére
városkannak. Ekkor értem meg, hogy mi-
ért „kórókatona” a másik nevük.

Apatinban az akkor ott még működő
három hajómalom egyikének gazdája
volt kedves vendégülöttem. A tiszta, taka-
ros városkában sétálva a kapuk fölötti
halás domborműveken volt látható, hol

lakik halász-család. Az itteni dunai hal-
gazdagsághoz számos kitűnő tudász, ge-
nerációk tapasztalatait őrző
halász-családja volt a településnek.
A Duna-parton a bérkákrotól a halak csodá-
latozás választékából lehetett vásárolni.
Így pl. kecsgeből is bőven kaphattunk.
Vettünk is és a molnármester felesége el
is készítette belőle a bicskái kecsge-
pörköltöt, az édesvízi halételek „kirá-
lyát”.

A bó halzsakmány főlötséget konzerv-
válvá (főleg hordós sózott hal formájá-
ban) távolabbra szállították, elsősorban
az ortodox keresztények számára, akik-
nek ez szigorú bójteik idején fontos
éledelel volt.

A szállásdó dunai molnár hosszú
tornácsos házban vagy öt „tisztaszoba”
volt, mind arra, ha jeles alkalmakkor —
keresztelőkor, búcsú alkalmával stb. —
vendégek jönnek, legyen öket hol ké-
nyelmesen elhelyezni. A vendég egyb-
ként is megbecsült személy volt
Bácskában. A többnyire igen jól gazdál-
kodó különböző nemzetiségű, egymással
toleráns kapcsolatban álló „polgár”
vagy kézművesek, halászok, vízimolná-
rok bőséges életükből igaz szívvel-
széjjel részlettek a vendégét.
A tájkozottan vendég esetleg azt gon-
dolhatta volna, hogy a nagyon bőséges
étkezés — amely már a reggelinél kez-
dődtt — a különleges alkalmak, a
vendégülöttemnek köszönhető, de kiderült,
hogy ez a megszokott, átlagos életrend-
jük.

Az egyik főok, amiért Apatinba men-
tem, az volt, hogy szerettem volna egy
működő hajómalommal közelebből
megismerkedni. Erre azután volt is bősé-
ges alkalom. Többször is felkerestem a
parttól nem távol, de erős sodrásba rögzí-
tett malmot, s csodálkozva láthatam,
hogy annak minden percekéja milyen
célzatosan alkotás és hogy milyen csodá-
latoztól őrül. Szűkebb szakmám, az
alkagatutas is nagy hasznát látta a hajó-
malom ismételt felkeresésének. Ugyanis
tanulmányozhattam a folyóvízi algák
(moszatok) egyik legsajátosabb élőhelyét
(biotópját), a malomkereket. A kerekék
általagosan 70 másodperc alatt fordultak
egyét és ebből a lapátok 25 másodpercet
töltöttek teljesen vízbe merülve. A lapát-
okon éppen egy olyan alga alkotott dús
bevonatot, amely nagy levegőigényű.
(Tavakban a vízszint felett közvetlenül,
az ún. fröcskölő vizes zónában találhatjuk
meg ezt a szervezetet) Ez az alga egy
fonális vörösszomszat, a Bangia atropur-
pura, az édesvízben élő igen kevés vör-
rösszomszat-faj egyike, amelynek a
hajómalomok kerekélpáján kialakult dús
gyepebe néhány kovamoszat-faj is egé-
szen jól érezte magát. Ez a vörösszomszat
fonalainak bazális részével képes átvé-
szelni a kiszáradást, pl. amikor levegőjüket

a kerekéket akár több napra is valami
miatt, de még a téli átfagyást is, amikor
a hajómalom telelőbe vontatják. (A ke-
rekeket pl. akkor kellett leállítani, amik-
or éppen ezt a túlságosan elszaporodott
algagyepét — amely elnehezítette a ke-
rek forgását — el kellett a malomkerék-
ről távolítani, le kellett kaparni.)

Részben a saját helyszíni, majd mik-
roszkópi vizsgálataim, részben a molná-
roktól kapott adatok nyomán igen sok
részletet sikerült ennek az érdekes vízi
szervezetnek az életmódjáról kiderít-
nem. Ezeket azután egy tudományos dol-
gozatban foglaltam össze (Botanikai
Közlemények, 47. kötet, 1-2 füzet). Míg
a Bangia atropurpura tavi életmódjáról,
így pl. balatoni és más európai nagyta-
vakban való előfordulásáról és életéről
előt sokat tudott a tudomány, a folyóvízi
életmódjáról csak hézagos ismeretek vol-
tak. Az én apatini megfigyeléseimből,
életmódelemzéseimből összeállt tanul-
mány ilyen vonatkozásban hézagpótló-
nak bizonyult.

Számomra — túl az említett hasznos
szakmai eredményeken — az apatini ki-
rándulás kapcsán elsősorban az rögzült,
hogy ekkor ismertem meg igazán a Bács-
ka sajátos táji és emberi töltőit. Ebből
sokak megsejtetem már Baján is, ahol a
házasságom révén otthon voltam, de
ilyen „lőményen” Apatinban életem át
igazán. A dűsan természet földelel, vízzel
való harmonikus együttélése a mának az
örömeit éppúgy élvező, mint a jövőjére
is okosan gondoló, de nem zsurigiskodó
bácskai embernek a mentalitása: talán ez
volt számomra a tájnak a legfőbb üze-
nele.

Érdekes volt az is számomra, hogy a
rend, a dolgozóság sajátos módon még az
ott élő cigányaságra is áttevődött: az
Apatin szélén lévő cigánytelep házai ta-
karosak voltak, szépen meszelték kivétel
nélkül, a házak melletti kis szőlőkemen-
cek gondosan tapasztottak, frissen me-
szeltek, a házak között semmi szemét,
hulladék. A többszempesítő település
toleranciája és egyben a példamutató
nevelő hatása egyaránt érződött ebben.

Éz az apatini kirándulás a szép dunai
hajózással, a hajómalomokkal való ismer-
kedéssel, a szakmám szempontjából is
igen eredményes vizsgálatsorozattal és
az ottani élel, az ottani emberek vonzó
mentalitásával való ismerkedéssel keres
egészített meleg emlékként él bennem.
Hajómalomok már nincsenek, az ottani
lakosság olykor nagyon érdekes körül-
mények között „etnikailag átrendező-
dött”, az ottani egykori életviszonyok
nyilván már csak fragmentumai vannak
meg, így a jelenben a valamikor megé-
lített hídha keresném, de az emlékeket
mégis szépen kell megőrizni.

U.G.

EGY FEHÉR AKÁC ELMŰLÁ- SÁRA

Halálra ítelték és kivagták november 23-án a Nagy István Képtár udvarán lévő legöregebb bajai fehér akácját. Önmérsékletet tanúsítva vettem tudomásul, hogy mindezt megokolva, hivatalos határozattal alátámasztva, törvényesen tették. Úgy vélték, hogy az élete késői szakaszában lévő, kissé elaggott, viharvert, igen magasra nőtt akácia veszélyeztetheti a testi épséget és kisebb-nagyobb betegségei miatt már nem méltó az életre.

Kivágását ellenző nyolc évig tartó pártfogásom vesszendőbe ment. Tudván tudtam, hogy 40-50 éves korától már nem igen gyarapodhat és ezen életvein már túljutott. Kiesett oltalmamból ez a kitűnő, mézeld, gyógytartalmú-kérgű és virágú fa, megőrizni már nem tudtam, szándékosan megfosztották életétől.

Megrendítőnek tűnő nézetem -, hogy különböző jelenségek hasonlóságain alapuló következtetéssel olyan párhuzamot állítottam fel, hogy akkor netalántán az

idős, gyógyíthatatlan, beteg ember életfolyamatát is meg lehetne szüntetni... — elvetélt, erre az analógiára épített védelmi elveim sem segítettek. Pedig a fában ott keringett még az életnedv. Ezenként, ha elszáradtak egyes ágai, azok súlyától megszabadították. Ez a sárgászöld faanyagú, tövises ágú, tojásdad levelelű, a levelek hónaljából eredő fűtős, illatos virágú fa, tavaszonta életvidáman bontotta ki rügyeit és mézben gazdag virágaiból — amelyek olyan színdek voltak, mint amilyen a frissen esett tiszta hó — áradt az édes, erős illat. Magot is termelt.

Befogadta lakóit, várta vendégeit. Télen például az ökörszemet, a szencineget. Más évszakokban szívesen fészkelte ágain a rozsdafarkú. Kopácsolva kopogtatta kéréget a harkály. Ágairól indulva, csevegeve tanította reptüni kicsinyeit a fecske. Lombja között a galamb turbókolt, a gerle bűgött, a rigó fűtyült és még a veréb is csiripelt. A madárlakók és madárvendégek éneklése, dalolása, fűtyülése, trillázása nem okoz már örömet hallásunk érzékszerveinek. Sátorként szétterülő, szélben mozgó lombozata nem susog, akácvirága nem árasztja tovább illatát az Oroszlán utca környékén. Az agg fát árnyékért sem becsülhetjük tovább.

A beteg, de élő fának dőlét várták, de nem ejthették le egy vágásra. Órákig tartott, amíg kosaras emelő és stiftfűrész segítségével, felülről lefelé haladva, megkínözva darabolták, elvették életét. Hangtalanul tűrte, pedig a fának is van szíve. Sorsa várhatóan az lesz, hogy tüzelőanyagként melegít, aztán elhervad és füstté válik.

Nem ámitok senkit azzal, hogy nem okozott ez a balsorsú fakitermelés fájdalom, hiszen magaménak is tudtam, majd 40 éve a szomszédságában lakom.

Olyan reményiséget sem táplálok magamban, hogy tavasszal a helyébe ültetendő 6 db fiatal fáska, vagy cserje, majd pótolni tudja hiányát.

Megőrzöm a törzsből kimetszett évgyűrűs szeletjét, amelyen betegségének csekély nyoma is látszik.

Gondolkodoba ejt szánandó sorsa. Igaz, nem volt már gyerek, de bizonyára még élhetett volna... Mint ahogyan sokunk emlékezetében is élni fog ez az egykoron dús lombozatú, koros, de büszke magyaráfa -, mert így is hívta a nép az akácját -, vagy hogy urasabb, latin néven említssem, a Robinia pseudo-acaciát.

Bárdi Tibor

A REFORMÁTUS DIÁKOK SOLI DEO GLÓRIA SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKULÁSA ÉS ELSŐ ÉVEI

III. rész

1922 második felében az eszmének és a kezdeményezés jellegének leginkább megfelelő szervezeti forma megválasztása és elfogadása kötötte le Tölthessyék figyelmét. Az egyesület, mint forma, lejártatta magát, színvonalja lett az üres fecsegésnek, hafaszkodásnak, az eszem-iszomba kimerülő cselekvésképtelenségnek. A baráti közösség fejezte ki igazán az SDG alapítóinak emberi törekvéseit, de még a Bibliára utaló Szövetség is kifejezőbb volt esetükben, mint az egyesület. Ugyanakkor közmisert, hogy a megszilárduló államhatalom, de az egyházak felső vezetése is milyen érzékenyen reagált minden olyan jelenségre, amely a frissen visszaszerzett hatalomra nézve veszélyes szervezkedést, meglévő kereteken belüli törekvésekre utalt. (34) A Vallás- és Közköztudományi Minisztérium 1922. május 14-én — 58.262/1922. sz. bizalmas intézményében — arra kérte fel az Egyetemes Konventet, hogy „mintán a Belügyminiszter törvényjavaslatot szándékozik benyújtani a nemzetgyűlés elé az egyesületekről, kívánatosnak látszik, hogy a vallásos egyházi egyesületekkel szemben ezen jellegüknek megfelelően egyházhatósági ellenőrzés is biztosíttassék.” Az én kiemelésem GF. (A Konvent elé terjesztett szakvélemény megállapította „A vallásos-egyházi egyesületek nemcsak az állam, hanem az illető egyház érdekeit is veszélyeztethetik...azért a felügyeleti ill. ellenőrzési jog az illető egyházat is köztételenül megilleti velük szemben) tisztázandó, hogy működésük nincs-e célentében az illető egyház hitével, erkölcsi tanával és törvényeivel. Vallásos egyesületek csak a törvényesen bevett és elismert vallásfelekezeti körében, ill. ennek jellegével alakíthatók, mert ennek ellenkezője olyan szekták jelentkezősége, melyek az 1895.XLIII. tc. megkerülésével nyernének törvényes jogalapot. „Alapszabályaikat egyházi véleményezéssel továbbbítták a Belügyminisztériumra. Végül javaslata, hogy vizsgálat esetén egy tagot az egyházi hatóság delegáljon. (35)

Ez elől az SDG sem térhetett ki. Vezetőinek szeptemberi tanácskozásán

elfogadott alapelv szerint: kifelé csak egyénileg dolgoznak, mint közösség nem lépnék föl. Védekeznek az elszigetelődés ellen, ami kétségkívül a kezdeményezéseiket fenyegető legnagyobb veszedelem volt. Helyzetük ismételt átgondolása alapján hangsúlyozták: az SDG mozgalom, önálló, független és kifejezetten református. Ezt az állásfoglalást az elmúlt egy év tapasztalatain túl, a várható döntés kényszerre tette szükségessé. (36) Erre enged következtetni a Budapesti teológia tanári karának 1922. október 4-iki határozata, amely felhívásnak eleget téve nyilatkozatot terjesztett elő. Ebben írták „baráti közösségünk tisztán magánjellegű: elismerjük azonban, hogy a múltban úgy szerepelt mint egy megszervezett egyesület, — a bajt igyekeznünk helyrehozni.” (37) Vagyis megkísérelték elkeltetni az egyesületi formát, ami egész működésük egyik feltételét, a függetlenséget veszélyeztette. Ennek pedig egyházmegújító feladatokat megoldani, azokat kezdeményezni, a visszasságok felett „profétai” kritikát gyakorolni aligha lehetséges. A tanári kar viszont, hivatkozva a Rendtartás megfelelő paragrafusára, felkérte az SDG „teológus kör” vezetését, hogy Alapszabályaikat jóváhagyás céljából nyújtsák be. (38) Tölthessyék, ezzel egyidőben Iratretjesítési Szabályzatot is készíthettek. Nem tudni vajon ezzel a hosszadalmas törvényesítési folyamattal vagy más okokkal magyarázható-e, de tény, hogy az SDG második nyári konferenciája, amelynek rendezését a sárospatakiak bízták: elmaradt, s az Akadémia Értesítőjében a Kör nem szerepel az ifjúsági egyesületek című alatt. (39) Dolgozni viszont, erőfeszés és lehetőségeikhez képest dolgoztak. A vezetés minden hónap első, harmadik és ötödik hétfőjén eszmecserevel összekötött megbeszélést tartott. Ezeken teológiai, társadalomtudományi s az ifjúság helyzetével, megnevezése módosításaival kísérve foglalkoztak. (40) Önálló sajtójuk még nem lévén a Közlönyvet támogatták. Részt vállaltak a Kétkereszt (antialkoholista), és a Fehéskereszt (paraznáság elleni) mozgalom erősítésében. Előadásokat szerveztek az „szidőkördőrsről” és Szabó Dezső Elso-dort falu című nagyhatalmú regényéről. Megszervezték Gtöncön az évi munkát összegező, tapasztalatcserére módot nyújtó, élmények által közösségeket formáló-erősítő nyári konferenciát. (41) Ezekről a konferenciákról — általában — íleleken és testben megújulva, tett-vigyótló évek tértek haza a résztvevők. Emellett az év kétségtelenül egyik legjelentősebb eseménye volt a február 23-án megtartott alakuló közgyűlés. Az előnköl Tölthessy Zoltán megállapította: elkövetett az ideje annak, hogy a Szövetség „alapszabályszerűen megszerveztessék s

ezáltal jogilag is megalapozva léphessen a református ideológus szolgálatába”. Ezután — a szűkszavú feljegyzés szerint — megrajzolta néhány vonással a Szövetség „eszményi jövőjét”, beszámolt mindazon tanácskozásiáról, amelyeket Ravasz Lászlóval folytatott a teandókra nézve. Az alapszabálytervezet — melyet a közgyűléssel ismertetett — ennek eredménye. (42) A közgyűlés a tájékoztatás és az alapszabálytervezet elfogadása, jóváhagyásáig Tölthessy bízta meg az ügyek vezetésével. Ez is növelte súlyát annak a megállapításnak, amelyet a Szövetség céljáról írt egy debreceni társának: „Soha gondolatunkban sem volt, hogy kontrakározzuk a Diákszövetséget (MBK-DESZ) munkáját... A Diákszövetség programja: az egyéni kereszténység és evangelizáció. Az SDG programja több is kevesebb is egyszerre: Több, mert Debrecenben pl. érdeklődést kíván támasztani református teológia, egyház, politika és sajtó iránt. Egy egész életre szóló baráti blokkot akar megszervezni. (Nem baj, ha kevesen vannak! Legyenek csak 50-en)...de az az 50 életre-halálra tartson ki és dolgozzon. Segítse egymást.” (43) Nagyon fontos ez most, amikor még a kezdeti lépéseket is alig tették meg s az alapítók közül néhányan külföldre távoztak.

Bizonny az 1924-es év nem látszott könnyűnek!

Már az óvben mutatkoztak kétségbevonhatatlan jelei egy ellentmondásos folyamatnak. Egyfelől a bethelni konszolidáció sikereivel párhuzamosan lazult az a kapcsolat, ami a forradalmak idején erősödött meg a keresztény egyházak között, másfelől nemzetközi és hazai kérészetésre (felismerésre-tudatosulásra), fokozódott az igény a protestáns erők összefogására. (44) A fő cél — különösen a magyar református egyház vezetésének hivatalos állásfoglalásaiból kinúlván — nem volt változó. Raffay Sándor az „egyeséget romboló felekezetiessékedés” ostorozta, a „bolsevizmus” jó hatását emlegette. (45) Victor János a forradalmak kudarcát hányta a „Nagy arányokban óriási kísérletet csinált a világ — állapította meg egyik előadásban. Kipróbálta visszajáról az evangélium igazságát. A próba sikertel, mert, hogy igaza volt az evangéliumnak.” (46) Az Országos Református Lelkészségület (ORLE) 1923. október 22-én, Sárospatakon tartott közgyűlésén, a Hlt és Rend világkonferencia törekvéseire egyetértően reagált. Helyeselte a világméretű összefogás útjának egyengetését — többek között — „a szociális betegségek és atheisticus törekvések elleni együttes fellépés” szükségességét is. (47) A Sárospataki Ifjúsági Közlöny az erők egyetemesének fontosságáról szólva állapította meg: „Két világ áll egy-

mással szemben. Az egyiknek központi gondolata a föld, eszméje az ÉN, a másiknak hazája az ég, célja az Isten." (48) Ez a sarkítás nem az ifjúság politikai tájékoztatásának, iskolázatlanságának következménye, hanem egyelőre csak a baloldali vesztély nagyságának szándékos túlértékelése. Bár az olasz fasizmus valódi arculatáról is érkezték józanító hírek (49), a két hazai fordalom sokkhatása, a Szovjetunió vezetésének válasza és egyházpolitikájáról beszérlő, számos esetben torzított formában érkező hírek bizonyultak meghatározónak. Az a múlt században megfogalmazott és szívesen továbbélő református teológiai felfélet, miszerint a marxizmus szocializmus, a fordalmi munkásmozgalom ellenség, itthon — éppen a történelmi kálvinisták erőfeszései nyomán — felcsúszdik. Budai Gergely idézték észrevételük illusztrálására. „Hűségesei lelkipásztori gondozásának neveljük oda a magyar falu — írta Budai —, hogy annak kapui soha ki ne nyílnak a szocialista agitátorok előtt!”

Ilyen szellemben folyt az egyház általános talpraállítás. A változatlanul súlyos pénzügyi nehézségek (50), a református intelligencia nevelése szempontjából oly kitüntetett jelentőségű gimnáziumok (51) és más iskolák elhanyagoltsága, a tanárok, professzorok megsegélyesítő anyagi helyzet s ebből következően tartózkodásuk az időt, elhelyezésük követelt tudományos, publicisztikai és tankönyvíró munkáitól, az alig javuló egyházkormányzati figyelem, a valós helyzetnek megfelelő statisztikai anyag összeállításának hiánya mellett számos fel idézte a bdn öhajított „békéidők” szellemének visszatérését, pontosabban megszüntetését. A pápai főiskola értesítőjében olvashatjuk: „Az 1923–24. iskolai év... a megelőző néhez és nyomasztó évek után sok tekintetben előrehaladást jelent... újra érezhetjük a háború előtti pedagógiaiilag szilárd és eredményes esztendőknél a lehetetlenség.” (52) Az SDG tájékoztatója szempontjából is jelentős az a változás, ami a középfokú iskolákban és az elemi iskolákban mutatkozott, az ifjúsági egyesületek szervezése terén. Különösen a dunántúli egyházterület népiszkoláinak esetében meglepő a gyors előretérés. (53) A cserkészlet országos térföldfoglalásával párhuzamosan a református csapatok és tagok száma is nőtt, vonzerőjük nagy. Vannak gyülekezetek, ahol a cserkészlet azonosították az ifjúsági munkával. (54) Csapatok alakítását szorgalmazta a felső egyházi vezetés, de jó esztők lát benne a helyét kereső SDG is. A serdülők közösségében folyó elméletvesztésnek olyan módszere-eszköze, amely fontos a baloldali ifjúsági szervezetekkel, elsősorban a Gyermekbarát Mozgalommal, de az egy-

re inkább kiépülő leveleintézmény tömegképző-nevelő driljével, „újpopáng” szellemével szemben is. (55) Valamennyi ifjúsági egyesület, így a cserkészlet kereteit is igyekszik kálvinista szellemmel tölteni a vallásoktatás. Ennek helyzetéről állapította meg az Egyetemes Konvent elől terjesztett tanügyi bizottsági jelentés: „Ha a saját intézetek (a gimnáziumok FG.) célja elsősorban a vallásos nevelés s nem bizonyos ismeretek elsajátítása, — amint ezt egyháznak jellege is kívánja — akkor, végigtekintve a lefolyt tanévről szóló jelentéseket, bizonyos megnyitással konstatálhatjuk a haladást.” (56) Elmondhatta-e ugyanezt az SDG vezetése? A teológiaiok, különösen Debrecenben, a vezetés, főleg az Amerikából is rendszeresen levezető Töltésy szervenvelő hangú biztársai (57) ellenére nem tudták biztonságosan megvetni lábukat. Egy-két áldozatos, megbízható teológus megnyerés is komoly nehézséget okozott. A MEKDESZ-SDG viszony továbbra is rendezetlen, bár legalább az elvi kérdések tisztázása érdekében törtétek lépések. Egy megfogalmazatlan kijelentés, egy tapintatlan (szándékos?) időpont megválasztás újra meg újra felszította az ellentéteket. (58) A maroknyi SDG-s táboron belül sem volt egyetértés. Ez a „riasztó” emvergálicizáció hevíltet, az Amerikából importált „methodisztikus-pietista” szellemiség (59) többeket kiléptésre kényszerített, (60) nagy volt a tagság cserélődésének üteme. A megmerevedés, az elcsorvadás veszélye fenyegetett. Ezt a tendenciát nem tudta ellensúlyozni a program gazdagodása, a baloldali központi, állandó konferenciájára telep anyagi fedezetének számottevő gyarapodása, a saját ideiglenes helyettesítés Körlevelek rendszeresítése sem. (61)

(folytatjuk)

Dr. Gergely Ferenc

Jegyzetek

- 33/ EKJK.1922. július 5.
34/ ZSLSDG.irt.24.a/4. Az Intéző Bizottság 1922. szeptember 22-én tartott ülésének jkv.
35/ U.o.24.1/s. Az előterjesztést 35-en írták alá.
36/ U.o. A felhívás 1922. október 10-én kelt.
37/ Sárospataki Ifjúsági Közlöny 1922. január-február. 87.p.
38/ ZsLts.DSG.irt.24.a/4. LB.1922. szeptember 30-iki ülésének jkv.
39/ U.o.SDG.1923. évi tavaszi körlevele. Ezen a konferencián—Esesdy iszerint—50-en vettek részt.
40/ U.o. Az 1923. február 26-án tartott alakuló közgyűlés jegyzőkönyve. A Ravasz-Töltésy megbeszélések tartalmáról semmit sem tudunk.
41/ U.o. 24.h/11. Töltésy Kiss Barnabásnak írt levele 1923. november 11-én kelt.

42/ RTGY. Dunamelléki Református Egyházkerület irtási. (DRE.irt.) Tanügyi-török. 1424. Előterjesztés a Vallás-és Köznevelési Minisztérium által előkészített numerus clausus módosítási javaslatra ellen. Magyarország története (1918-1919.) 1919-1945 Bp.1978. Lkötet 484-486.p.

43/ Protestáns Szemle 1924. január. 19.p.
44/ ZsLts.MEKDESZ.irtak.23/1. Victor János ezt az előadást 1924. február 24-én tartotta.

45/ Lelkészelegyesület 1924. február 23,27.p. Protokollás Szemle 1924. 105.p.

46/ Sárospataki Ifjúsági Közlöny 11924. 133.p.

47/ Országos Levéltár (OL/K.105.39-02-02)e. Somssich vatikáni követ jelentése 1924. április 15-én „A farsárk, ágymond rengeteg pusztítást vittek vége, így az „Az-ene Catholicus”, mint a „Partolo Popolise” helyiségekben. Szeneképeket és feszületeket is felgyújtottak. A hátság pedig nem tett semmit a letesnek kipohalolására és megböntetésére.”

48/ EKJK.1924. május 20.24.p. „...lelkészek és családtagjainak nyugelítási kérdésben ott áll ma egyházunk, ahol 1895-ben”—állapította meg a kérdés referensze.

49/ U.o. Ötven év alatt egyetlen református főgimnázium sem alapítottat”— olvashatjuk a jegyzőkönyvben—, ám 100 évesnél idősebb annál több van.

50/ A DRE. pápai Főiskolájának Értesítője az 1924-24. évről. 10.p.

51/ EKJK.11924.május 20.82-88.p. A népiszkolákban folyó munkáról jelentették: „Az ifjúsági egyesületekben a lelkesedés jóles, meglepő tiszta lobog. (Számuk) szden növekedett. A növekedés fűnkül 280 %, a lányoknál 650 %.”

52/ RTGY. DRE. III.kgy.irt. 11919-1920/26. EKJK.11925. június 10.120.p.

53/ U.o. 1925. június 9. Ekkor javasolták egy Országos Gyermekvédelmi Központ felállítását.

54/ U.o. 1924.május 20. 77.p.

55/ ZsLts.DSG.irt.24.b/11. Kiss Barnabás (Debrecen) biztató levelet zárt: „Kéllnben ha nekem adnák az egész Amerikát, akkor se maradnék itt. Mert nem tudnám otthagyni egyházamat.”

56/ Református Diákmozgalom 1925. május 5.p. Diákvilág 1925. május 11-12.p.

57/ Pónyad Dezső: l.m.91-93.p.

58/ ZsLts.DSG.irt.24.a/4.LB. 1924.de-

ceMBER 1-én tartott ülésének jkv.

59/ U.o. A baloldali telep megválasztásához számottevő összeggel járult hozzá a külföldön tanuló SDG tagok.

60/ E tekintetben sem a visszamelekedések, sem az eddigi feloldozások, sem a Szövetség ránkmaradt iratai nem adnak pontos felvilágosítást. Pónyad Dezső idézett munkájában a következőket jegyzi meg arról a problémáról: „Egyedül az enyette meg az SDG” hajójtát a zártanyu futatót, hogy az első idők hátráltalan rajongása és szerelme olyan erővel lenchete előre, hogy nem jutott ideje pietisztikus hajlandóságának szókásá merelítésére.”

61/ Közlöny 1924. október. 12-13.p. A Budapesti Teológia Évkönyve az 1923-24.évről. 20.p.

Régi-új mese Kutyákról Karácsony előtt

Az utolsó Karácsonyon is minden ugyanúgy történt, mint az előzőeken. Amint feldíszítettük a fát — Daisy fontosságára teljes tudatában helyet foglalt alatta. Egy színes méltóságos pózát talált ilyenkor a legmegfelelőbbnek. Nyakát kihúzta, aránytalanul nagy fejét megemelte, füleit mint két antennát teljes figyelmével az előfordulható veszélyek irányába fordította.

Gyertyagyújtás után Ő kapta meg elsőként az ajándékát, minden esztendőben ugyanazt, egy közepes méretű pettyes gumilabdát zörgős nylonzacskóba csomagolva. Heves indulatokkal, a kicsomagolás, a zacskó szétszaggatásával kezdődött, majd örült hajcsa következett. A gondosan, ünnepre rendezett szőnyegek pillanatok alatt gubamba tekeredtek. Grizi a fekete macska egy sarokban lapítva, felborzolt szőrel szorongva fogta szerény ajándékát: néhány befőttes gumit — ugyanis ez volt az egyetlen dolog, amit bűző kutyaindulatában Daisy képtelen volt elrabolni tőle.

Egy vérbeli skye-terrierrel szemben tehetetlenül, a gumilabda rövidesen kiült. Ünnepi áldozatként a Karácsonyfa alá vonszolva megpihent. Daisy a győztes jutalmaként elfogyasztott egy szem diót vagy szaloncukrot. Majd pihenő pózra váltva, egészen Vízkeresztig csak akkor mozdult érhelyéről, ha nagyon fontos elintéznivalója akadt.

Annyi év után az idén már nem őrzi senki a karácsonyfát. Grizi, a fekete macska bizonyára megpróbálja majd az

oly régóta áhított ezüst üveggömböt megszerezni, és ahogy finom óvatos mozdulattal próbálja majd megérinteni a gyertyalángot, fényében egy pillanatra talán mi is látni véljük — mint álmainkban — Daisy máshoz nem fogható kedves tekintetét.

A mesék sosem érnek véget.

Megint Karácsony előtt vagyunk. Daisy helyét otthonunkban egy Fleury nevű skye-terrier foglalta el — mert ahogy a megveszekedett kutyások állítják „kutyáknál lehet élni, de minék”. S ez bár rika és nehezen beszerezhető fajta a közelmúltban egy német illetőségű kutya férfit érkeztet és szerelmes együttétik eredményeképpen őt skye-béivel gyarapodunk.

Parányi színeszínházi garzonunk a bolondokházára és a kutyáokra egyaránt emlékezteti a könyveiműt, aki ide belép. Az „angyalok” már hajnalban acsarkodnak, követelik a reggelit. A mama — bár éjjel-nappal tápláljuk — karcsúbb, mint egy fotómódel. Grizike, a fekete macska a konyhaasztal tetejéről naponta szemrevételezi az „újakat”, arcán méla útalattal és nagyon bízik abban, hogy Karácsonyra gazdára lel majd mindegyikük s ő végre elfoglalhatja helyét Asma ölében, hogy együtt nézzék a tévét, ezzel is a végtelenség felidegesítve Fleuryt.

Mi ekközben játszunk, próbálunk, utazunk Pest és Kecskemét között.

Megyünk választani és várjuk a Karácsonyt.

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

WEINTRÄGER ADOLF (1927–1987)

Nem e táj szülötte, a Pozsony megyei Diószegen (ma a dél-szlovákiai Šľádkovicovo) jött a világra. 1927. június 18-án. Weinträger Szilveszter (1897–1959) és Balogh Vincencia (1902–1977) egyetlen gyermeke volt. Apja cipők készítésével és javításával foglalkozott. Megélhetést nyújtó tevékenységként konzervgyártást betanított munkásként is dolgozott. Vaskúton a kisipari termelőszövetkezet cipészeként nyugdíjazták. Anyja a háztartásban foglalkozkodott. Idénymunkásként a helyi cukor- és konzervgyárban munka végzésére is kényszerült. Vaskúton a mezőgazdasági termelőszövetkezet nyugdíjasa lett.

Veleszületett hajlama volt a rajzolás-hoz. Gyermekkorától gyarapította készségét. Szülővárosánakja elemi népiskolájában tanfuttatták. Az 1933/1934. tanévtől kezdve hat osztályt végzett. Különbözőket vizsgált tett 1940-ben és felvették a galántai polgári fiúiskola harmadik osztályába. Bejáró diák lett, naponta utazott Diószegről a 8 km-re lévő járási székhelyre, Galántára.

A polgári iskola befejezése után Léva városában, az egykori állami liceum és tanítóképző intézetben kezdte el középiskolai tanulmányait 1942-ben. A fiatal diákseregnek tanulását a háborús események megszakították, mert 1944-ben a

Honvédelmi Minisztérium egyik rendeletét őre is alkalmazták és indokolatlanul bevonultatták. Budapeston teljesített katonai szolgálatot. A fővárosban 1945. januárjában egy légítámadás során súlyosan megsebesült. Először egy rögtönzött hadikórházban helyezték el, majd Debrecenbe szállították, ahol 1945. április 26-tól a honvédt kórházban gyógykezelték. Még abban az évben a kórházi főorvos parancsnokának jóindulatú segítségével és a tanügyi hatóság engedélyével lehetővé tették számára, hogy járóbetegként folytathassa tanulmányait a Debreceni Református Tanítóképző Intézetben. Később benlakásos elhelyezést kapott és 1947. június 27-én néptanítói oklevelet szerzett. Iskolai tanulmányait a kezdettől fogva jeles és kitűnő eredményekkel végezte.

Szüleit 1947. áprilisában a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény alapján Vaskút községbe telepítették. Tanítói diplomájának megszerzése után hozzájuk ment. A Felvidékről a Bácskára szakadt, új környezetbe került ifjú rövid idő alatt megismerkedett a székebb és tágabb észak-bácskai területi eséggel. Baján 1947-ben beiratkozott a Rudnay Gyula festőművész által vezetett képzőművészeti szabadiskolába. Megélhetése érdekében munkát vállalt Vaskúton. Egy kisipari termelőszövetkezetnél volt adminisztrátor, majd könyvelő 1952-ig.

A tehetséges ifjú 1948-ban sikeres felvételi vizsgát tett Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolán. Délfelvetett álmat, hogy ott tanuljon, apjának betegsége és anyagi körülményei miatt megmaradni nem tudta. Megmaradt számára az a lehetőség, hogy talentumát a bajai képzőművészeti szabadiskola kezei alá (később más elnevezéseket kapott) gyarapítsa, s közben vaskúti lakóhelyén vállalt munkájával könnyítse szüleinek helyzetét. Ennek a képzési folyamatnak természetes velejárója volt az, hogy a képzőművészeti szabadiskola alapítója, Rudnay Gyula Kossuth-díjas, kiváló művész, az alföldi iskola irányításának egyik vezető szerepét személyisége volt rá a legnagyobb hatással. Kitűnő képzéséhez hozzájárultak B. Bak János, B. Mikló Ferenc és Kun István festőművészek is, Rudnay tanársegédei.

Nem is vált meg Rudnay mester közeledtől, amíg az Baján lakott. Ott töltötte szabadidejének jó részét, egészen 1952-ig. Legfőbb tanítómestere egyszerű azt mondta: „Mindig csak úgy fessen, ahogyan lát és ahogyan érez.” Kijelen-

tette: „Fiam, maga egy életen át akvarelleni fog, s az akvarellből rengeteget át fog menteni az olajfestésbe.” Ilyen tanácsokat adott többek között Rudnay újravalóul. Igaza lett. Első jelentősebb művészi sikerélményei is megtörténőttek azzal, hogy Rudnay és tanársegédei festőönvédekének kiállításain a falakon láthatta munkáit. Kiállíthatott 1949-ben a budapesti Világifjúsági Találkozó képzőművészeti tárlatán, majd Kecskeméti megyei kiállításokon. A Vojnickúriában — ahol a szabadiskola, szabadakadémia, majd alkotóház működött — egy ideig külön műterme is volt.

1952. július 26-án megnősült. Feleségül vette a vaskúti illetőségű Arnold Ilonát, aki 1931. november 17-én született. Házasságukból két gyermekük származott. Az 1953-ban született Adolf, aki az építészmérnöki hivatást választotta, és 1957-ben Éva, aki apja nyomdokain haladva rajz-földrajz szakos tanár lett.

Tanítói kinevezést 1952. szeptember 1-jei hatállyal kapott Vaskútra. Év végéig a könyvelőséget másodállásként megtartotta. 1953-ban felvették levelező hallgatóként Szegedre a Pedagógiai Főiskola rajz szakára. A tanítás, a tanulás és az alkotás évei következtek.

Gyermek képzőművészeti szakkört szervezett és sikeresen vezetett 1954-től Vaskúton. Ritka volt az ilyen közművelődési forma vidékünkön. Már az első évben helyi kiállítással mutatkoztak be, ami figyelmet kellett. Ezt követte a tanítványai következő évi járási, megyei, országos, majd külföldi szerepléseinek sora, nemzetközi kiállításokon és versenyeken való részvételre. Egyre névösebb szakkörvezetői munkájára, rajzpedagógiai kísérleteire felfigyeltek, módszerét tanulmányozták. Látogatott lett műhelye, ismert személye. Elismeréseket kapott, magas rangú emberek tekintették meg munkásságának eredményeit, a közoktatási miniszter és az egykori Elnök Tanács elnöke is. Megélt szerepléseik folyamán pályázati díjakat is nyertek. Részt vettek a Nemzetközi Vértörökészert által meghirdetett tematikus pályázatonkon, ahol oklevelekkel gazdagodtak. Két tanítványa Új-Delhiben elnyerte Nehru különdíját. Tokióban, a gyermekrajz olimpián ezüstérmesek lettek. Berlinben nemzetközi pályázaton és versenyen bronzérmert kaptak. Prágában az INSEA (rajzpedagógusok nemzetközi szervezete) kongresszus tiszteletére rendezett nemzetközi kiállításban a második díjat nyerték el. Budapesten egyéni kategóriában

és társas csoportban is az első helyen végeztek stb. Kiállításokon szerepeltek az Amerikai Egyesült Államokban, Angliában, Belgiumban, Csehszlovákiában, Finnországban, Indiában, Japánban, Jugoszláviában, Kanadában, Lengyelországban, Német Demokratikus Köztársaságban, Olaszországban, Romániában, Svájcban és a Szovjetunióban.

A bajai képzőművészek csoportja 1955-ben tagjai közé sorolta és a Magyarországi Alapnak is tagja lehetett. A Fiatal Művészek Stúdiójának tábora is befogadta. A szegedi Pedagógiai Főiskolán 1956. július 31-én tett államvizsgát, rajztanári képesítésre jogosító, kitanutatóes oklevelet szerzett.

Társadalmi munkában 1960-tól ellátta Baja város és a bajai járás általános iskolájának szakfelügyeletét. Első gyűjteményes (akvarell és gouache) kiállítását 1961-ben rendezte meg Baján, a József Attila Művelődési Házban, amely olyan áttűt sikert aratott, hogy minden kiállított képet megvásárolták.

1965-ben a Képzőművészeti Főiskola Rendkívüli Rajztanárképző Tagozatán sikeres felvételi vizsgát tett. Tanulmányait ott folytatta és 1968. január 24-én megvédte diplomáját, középiskolai rajztanári oklevelet szerzett.

1969-ben lett a Magyar Képzőművészek Szövetsége Keletmagyarországi (később Közép) Szervezetének tagja, majd vezetőségi és konzultatív bizottsági tagja is. Egyben megválasztották Baja művészeti titkárnak. Ezt a tisztséget 1978-ig látta el, betegsége miatt mondott le.

Megpályázta a bajai Tanfőképző In-

tezet által meghirdetett rajztanári állást még 1969-ben. Folyamodványa sikertelenségének egyik oka az volt, hogy nem felelt meg a pályázati kiírás azon feltételeinek, amely megszabta a pályázó lakóhelyének és az állás megjelölését.

Ezután került sor arra, hogy 1969. szeptember 1-jei a bajai Középtani Általános Iskola állományába lépett, ahol rajzot tanított. Ugyanabban az évben megbízást kapott Baja és a bajai járás általános iskolái rajz szakfelügyelői teendőinek ellátására. A Bács-Kiskun Megyei Művelődésügyi Osztály 1971-ben a rajz tantergyei vezetői szakfelügyelői feladatát bízta meg. A művész-szakfelügyelő 1973. július 31-ig tartozott a Középtani Iskola létszámába.

Még 1971-ben beklóztított családjával Baja. A Szarvas Gábor utcán építette fel pedagógus kölcsönből műtermes házat. Amikor 1973-ban újabb állást hirdetett a bajai Tanfőképző Intézet, ismét pályázott, sikerrel. Kineveztek tanárnak augusztus 1-jével, egyben megbízták szakcsoport-vezetőnek. 1975-ban a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének is tagja lett. Amikor az intézet főiskolai rangot kapott, 1976. szeptember 1-jei hatályú főiskolai tanárná neveztek ki. Nyugdíjba 1987. szeptember elsejével ment.

Életének utolsó évében — igaz születésének kerek, hatvanadik évfordulóján — valamilyen megmagyarúztatlan belső inger alapján 6 önálló kiállítást rendezett, Debrecenben, Kecskeméten, Bácsalmáson és Baján. Városunkban egyidejűleg kettős kiállítással festményeiket bemutatták a múzeumban, grafikai és tusrájzait a művelődési központban. Mintegy riaszként munkahelyén, a főiskolán kísérleti gyűjteményből rendezett bemutatón. Mintha érezte volna, hogy életükjének végére érkezik, annak látásait kelte, hogy bizonyítani akarta mire képes. Elmondhatjuk valóban művészetének összefoglalását nyújtó kiállítások voltak ez a példátlanul nagy erőfeszítés is igénylő kiállítás-sorozat. Megokolatlan, hogy elveivel ellentétben miért igyekezett makacsul összeszűrni, szinte túlszűrni nyilvánosan bemutatni műveit. Még arra is jutott energiája — az egyébként is túlfeszített életet élő művészeknek —, hogy a kiállítási meghívóhoz mellékelte kisméretű tusrájzaival is megmutalmazza a címzetteteket. Feleslegegy emlékezik vissza erre az időszakra, hogy óvta ettől a megerőltető, hajszolt tevékenységtől, de hiába, mert érzéseit felvidé, ösztönzést megnyilatkozott, hogy most dolgozania kell a munkája összefoglalását nyújtó kiállításokon, majd lesz idő a nyugalomra is... Aztán erjét vesztve már nem sokáig élvezhette nyugdíjas életét. Mellhártyagyulladásai betegnek feküdt és váratlanul földombólia

következtében, 60 évesen, 1987. december 16-án elhunyt. A korai megemlékezést szervező művész december 22-én nagy részvét mellett temették el a bajai köztemetőben.

Pedagógiai munkásságát — csupán röviden a lényegyet kiemelve — nem könnyű összefoglalni. Magasan képzett, német nyelvismerettel rendelkező, kiváló szakember volt. Tanári munkájában ezt kamatoztatta. Tevékenységét az igényesség, fűtöttség, segítőkészség és kollegális magatartás jellemezte. Jó előadókészséggel rendelkezett, előadásai atmoszférateremtők voltak. Már 1962-ben Vaskőten felső tagozatos tanuló körében az Országos Pedagógiai Intézet felkérésére rajzpedagógiai kísérleteket végzett. A Képzőművészeti Főiskola kivánságára 1966-ban színpontmunkáival kapcsolatban kezdett el kutatásokat az alsó tagozatban. Hosszú évekig tagja volt az Országos Rajz Szakbizottságnak. Ebben a tisztségben számos feladatot — tankönyvfrátlásokat, tanterv, programtervezet készítését, előadások tartását országos fórumokon és az INSEA Budapesti regionális nemzetközi konferenciáján — teljesített. Szakfelügyelőként továbbképzéseket vezetett. Kutatómunkája igazán a tanfőképzőben bontakozott ki, amely szorosan kapcsolódott az alsó tagozatos vizuális nevelés tantervi koncepciójához. „Az emberábrázolás kérdése a tematikus képalakítás problematikájában.” A részeredményekről több publikációja jelent meg különböző szakfolyóiratokban. A kutatás keretében az Országos Pedagógiai Intézet felkérésére a gyakorló iskolában — az új tantervet megelőzően és annak szemlélésén — kísérleti rajztanításokat végeztek irányításával. Több éven át az

első, később a többi osztályokban 'is. Létrehozta az évenkénti 2 hetes Hájosi Nyári Alkotótáborot, ahol vezetésevel a harmadéves szakközlégitá hallgatók kaptak lehetőséget képességeik fejlesztésére. Gyümölcsöző kapcsolatot alakított ki más intézményekkel. Munkája az új tanító nemzedék vizuális-esztétikai felkészítésének szolgálatában állott.

Sokoldalúan vett részt a megye és a város közéletében. Számos funkcióban segítette Baja kulturális gazdagodását. Tanácsnokként (1971–1980), a művelődési állandó bizottság és 1971-től a Hazafias Népfőnt Városi Bizottságának tagjaként is. Ismeretterjesztő előadásokat, kiállítás-megnyitásokat, tárlatvezetéseket tartott, műteremlátogatásokat, szafeltrajzolási-versenyeket vezetett, zsűrivezetésben vett részt, dekorációkat tervezett és kivitelezett stb.

Oktaató-nevelő munkájával párhuzamosan, azzal egybefonódva aktív művészeti alkotótevékenységet folytatott. Az 1948-tól eltelt 39 év alatt mintegy 200 csoportos kiállításon szerepelt munkáival. Így pl. a vidéki képzőművészek I. és II. budapesti kiállításán az Ernst Múzeumban, a Múcsarnokban. Rendszeresen kiállt volt az alföldi tárlatokon, az Egri Akvarell Biennálén, a különböző megyei nyári- és téli tárlatokon, a pedagógus képzőművészek országos és megyei kiállításain és a helyi képzőművészekkel rendezett bajai bemutatókon. Meghívásokra országsszerte előadta alkotásait.

Külföldön más művészekkel együtt Angliában, Bulgáriában, Csehszlovákiában, Franciaországban, NDK-ban, Jugoszláviában és a Szovjetunióban állított ki. Itthon 49 alkalommal mutatkozott be önálló kiállítással! Külörszégi önálló bemutatkozásra is volt alkalma az NDK-beli Kühlungsbornban 1961-ben és a jugoszláviai Zomborban 1982-ben.

Művei megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, a bajai Tűr István, a szolnoki Damjanich János, a pécsi Janus Pannonius múzeumban, a Kecskeméti Galériában, a Művelődési és Közköztartási Minisztérium, a Művészeti Alap, a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzati Hivatal bírókban, Debrecenben, Egerben, Székesfehérváron, továbbá különböző intézményeknél, hivatalokban és magánaszemélyeknél.

Az Országos Pedagógiai Intézet, a Pedagógus Szakszervezet és mások szervezésében több továbbképzési és művészetalapi cikluson vett részt. Így pl. Balatonfüreden, Balatonkenesén, Dunánújvárosban, Pécsen, Szadán, Sopronban, Tokajban, Vádon és Baján is.

Pedagógiai, művészeti és társadalmi munkásságát elismerték kitüntetésekkel kapott, díjakat nyert: A Közköztartási Kiváló dolgozója (1959, 1961), Janus Pan-

nonius érem (1956), Kiváló Tanár (1966), Székely Bertalan érem- és díj (1971), Nagy István emléklapok (1971), megyei nívódíj (1975), Erdemes Társadalmi Munkás (1978), Kiváló Munkáért (1982), a Bács-Kiskun Megyei Tanács művészeti díja (1985) és az Április Negyediké Érdemrend (1987) fémjelzetek munkásságát. Megkapta a Megyei Szakszervezeti Tanács művészeti díját, elnyerte pedagógus képzőművészek országos és megyei kiállításai és más megyei tárlatok I. és II. díjait, külterületi pályázatok és kiállítások helyezéseit, okleveleit.

Külföldön a szlovákiai rokonlátogatásain kívül jutalomdíjlan és tanulmányutakon járt Franciaországban, Jugoszláviában, az NDK-ban és NSZK-ban, Olaszországban, Spanyolországban, Svájcban és a Szovjetunióban.

Dr. Bodnár Éva írta róla 1961-ben: „Rudnaynak a művészete nem kilsőfőgekben, hanem lényegében, és mindig tartalmában ragadta meg a tanítványt. A magyar nép és a magyar táj szeretete, őszinte ábrázolása, a lendületes esztétizálás, a mely tízű színek szeretete a legfőbb sa legmaradandó öröksége Rudnay igaz művészetének. Itt az Alföldön élve a falu hétköznapiját, gondjait, örömeit, a táj ezernyi arcát közvetlen közelről ismerve alakult ki Weintráger Adolfnak a legérdekesebb magyar hagyományokra épülő művészeti látása. Friss és tiszta művek jellemzik művészetét. A finoman szövődő selymes tónusok, borongós barnák, áttetsző meleg szírek, és néha – különösen újabb képein — napsütötte, világos, sárgászöldek. A kifejező-készség spontán és könnyed szellemessége, ötletessége szinte magától értetődő közvetlenségben jelennek meg. Azt a belső vívdóást, amelyet a mondanivaló őszinteségéért a téma kiérlelése és a megfestés folyamata alatt a művész belsőjében végbemegy — mi már, szemléiben nem érezzük a kész képekől, mert a valóságot, a látványt átszűrve, művészi valóját magával ragadó egyszerűséggel közvetíti.”

Aszalós Endre 1969-ben szavakba foglalta, hogy „az 50-es évek második felében, az az időszak új orientálódásában is, sikereiben is igen gazdag. Weintráger horizontja az alföldiségen túl, tovább távol. A mindent-megtanulás és az ismeretek állandó szélesítésének szándéka további tanulmányok folytatására serkenti Weintráger. Műfaji ismeretlei, technikai tárháza tovább gazdagodott. A minden stílusban való járasság, a problémamentes előadói készség azonban a talajvesztés veszélyét is magában rejti. Meditáló, filozófáló ember típus Weintráger Adolf. Érdekl az élet ezer rejtelme, s széles érdeklődési körével a képzőművészettől távolos problémákat is

mélyrehatóan érint. Ugyanakkor szenvedélyessé is tud válni, különösen, ha a műalkotás tevékenységét folytatja. Ez a kettősség határozza meg festészetét is. Talán találgasson is sokat akar átfogni festői problémák felvetésében, stílusbeli orientálódásban.”

Dr. Bánszky Pál 1984. évi egyik kiállítás megnyitójában hangzott el: „Tagadhatatlan, hogy művészi munkássága az Alföldhöz kötődik és hagyományokon nyugszik. Mégis tisztelte az őt egyéni. Karaktere a képépítkezést tekintve — annak ritmusát nézve —, hol indultas esztétizálással, hol nyugalmas felületekkel magabiztosan oldja meg az általa diktált önkifejezési gondolatokat.”

Nehéz az igényes szemlét életől, kutató alakút, töredék szellemi művész mérlegelő megítélése. Ez elsősorban az esztétik dólga, de lehetnek közöttük is véleménykülönbségek. Megelégedtem azokkal, hogy három művészettörténeti fozgalkozó szakember róla alkotott nézetből válogatva idéztem. Megbocsátható, hogy pályakezdés óta, kerekén 40 éves közvetlen ismeretségiink alapján megidéztem egyes tulajdonságait. Mondanivalómatt tömörrel formálva állíthatom, bizonyos hogy határozott egyénisége korán érvényre juttatta stílusának, művészi mondanivalójának kifejezési módját. Hosszas és alapos esztétikai tanulmányaim, vizsgálataimval megismertem a különböző művészeti törekvéseket, de egyike sem csatlakozott. Ingadozásai lehettek, mert egyes irányzatok ismeretének érzésétől ösztönözve kísérletezett. Egy ilyen vándúr művészen meglehetett ez, még akkor is, ha bővsen kerülte a diavatos áramlatok, a deklarációra szükülték. Egyik legnagyobb vonása éppen az volt, hogy szívnálans esztétikai ismeretrel nem kötődött gúnáson próbálkozni kedvét, gondolatát. Ide-oda köszálással, a sokirányú útterelésnél járó konfliktusok után mindig megtalálta az felhasználétnak megfelelő járatot utat, mint például a kifejező realizmus. A magának törvényt szabó, mástól független, autonóm művész élete végéig illeltet, érzelmét és hangulatát árasztó új dólgaival lepte meg közönségét. Növnamivalu gazdagított a gyönyörűséget nyújtó életmódját.”

Lánya jgy vall az emberről, a művészről: „Édesapámat atyánként szerettem és tiszteltem. Benne az embert, mert számomra igaz, bölcs, tiszta érzelmeket és erőt adó, azt sugárzó volt. Művészként ma is csodálom — amit és ahogyan alkotott, az alkotás egyéni kiállításával együtt. Mindez mások számára talán lérsz és, de 30 év alatt ezt meg is élhettem mellette. Elment körtinkből, s hiányt, úrt csak fizikai valóságában hagyott.”

Elhangzott Hollósy Katalin kiállításának megnyitóján

a Német Központ- ban

1994. november 10–27.

Személyi adatok:

Született 1955-ben Nemesnádudvaron.

Iskolái: az általános iskolát szülőfalujában végezte el.

Gimnáziumi éveit Baján töltötte

Többszöri próbálkozás után a Bajai Tanítóképző Főiskolán szerezte meg tanítói oklevelét.

Majd az Iparművészeti Főiskolát már munka mellett végezte el.

Kiállításai: Szentesre, Kecskemét, Kisdózsánál, Nemesnádudvar, Bretten (Németország) Neustadt, Saarland, Kanada, Párizs...

Találkozása a művészettel a véletlen műve volt. Tanulmányait a Bajai Tanítóképző Főiskolán kezdte meg rajz szak kollégistáknál. Tanár-hallgató kapcsolat rövidesen szakmai kapcsolattá alakult olyan művész-tanárokkal, mint Weintrüger Adolf, Késmárki Mária, Kovács László, Klossy Irén.

Ezek azok az adatok Hollósy Katalin életéből, amelyekhez bárki hozzáférhet. Megtudunk belőlük tényeket, racionális információkat.

Számomra azonban ez a név elsősorban egy olyan személyiséget rejt, aki gyermekkorom, fiatal éveim meghatározó élményei közé tartozik.

Amikor a kiállítás előkészületei elkezdődtek és a művésznek alkotásai a helyükre kerültek, filmszerűen végigvultam előttem közös élményeink, az általános iskolai évek, a baráti társaság, a beszélgetések a nagybetűs életről, az eszmefuttatások Exupéry „Kis hercege” kapcsán, a stéák a nemesnádudvari dombovánál, a gitáros táborozások és még sorolhatnám tovább.

Sok év telt el azóta és most megilleltődöttséggel és nagy-nagy szeretettel köszöntöm a művésznőt, Hollósy Katalint intézkedéseinkben.

Megtisztelő feladat, mely jó érzéssel tölt el, egy-egy régi barát, művész-pedagógus kiállítását megnyitni.

Boldogan ismerem fel a kiállítás anyagában a közös gyermekkor hatásait.

Sajátos művészi izlésvilága alkotótáborokban, külföldi utain szerzett élményekkel, tapasztalatokkal gazdagodott.

Ráfalát az egyéniséget, izlés- és érzelmvilágot legjobban kifejező technikai megoldásokra.

Sokoldalú, nagyon sokat dolgozó művész: grafikákat, tízszománc remekket, ékszereket álmód meg és készíti el. Alkotásainak nézőit óriási mesterségbeli tudással győzi meg. Műveiben megismerhetők sokoldalú, színes egyénisége, viszonya a világ dolgaihoz: gyermekkori emlékek, szülői ház biztonsága, a természet tisztelete, valóságossága, optimizmusa, emberszeretet.

Alkotásainak hangulata reményt sugárzó. De nem rejti el az emberi élet szomorúságait, csalódásait sem...

Művei megörökítik a gyökerekhez való ködös ambivalens összefüggéseit, teret adnak a napsütésnek, az örömeti sugárzásnak, de az expresszív sóhaj és a fájdalom is megjelenik.

Művészete tükrökepe egy differenciált gondolatvilágnak, egy mély emberi léleknek és művészi megnyilvánulásra egy mélyebbékből táplálkozó hitekre.

A mai modern zenei élet egyik darabja talán méltán kifejezi művészi képességet az a fajta emberi képességet, ami a művésznő sajátja és számomra meghatározó a hozzá fűződő kapcsolatban:

*Ha én rózsá volnék,
Nemcsak egyszer nyílnék,
Minden évben négyszer
virágba borulnék.
Adnék a fiúnak, nyílnék én a lánynak
az igaz szerelemnek, és az elmúlásnak.*

*Ha én kapu volnék
mindig nyitva állnék
Akárhonnan jönnek, bárkit beengednék
Nem kérdezném tőle, hát téged ki küldött*

Akkor lennék boldog, ha mindenki eljött.

*Ha én ablak volnék, akkora nagy lennék
Hogy az egész világ láthatóvá váljék
Megéri szemekkel ánézniek rajtam,
Akkor lennék boldog ha mindent megmutattam.*

Köszönöm Kati, hogy elhozta művészeted alkotásait közeink, hogy megtiszteltesz bennünket a kiállításoddal.

Köszönöm, hogy megmutatod nekünk művészi és emberi világod értékeit.

Hölgyeim és Uraim, ezennel nagy szeretettel és tisztelettel megnyitóm Hollósy Katalin kiállítását és tudom, hogy a művésznő grafikái és tízszománci fejeletetelen élményt nyújtanak Önöknök.

dr. Knáb Erzsébet

POSZTUMUSZ

Vannak posztumusz kiállítások, posztumusz kiadványok, művészeti bemutatók... No, és persze posztumusz kitüntetettek, amelyek lehet, hogy azoknak fontosabbak, akik adták (megszavazták)...Rá kellene végre már jönnék arra, hogy addig becsulják a másikat, amíg közöttünk lélegzik. ÉI, mosolyog, bánkódik, szenved...

De posztumusz koncert az nincsen. Se pofon, se simogatás. Se ének, se kiáltás...

No, ez utóbbi talán nem egészen pontos így, hiszen lemezekről, kazettákról csak hallgathatjuk John Lennon énekeit és kiáltásait is. Sőt, még a Beatles legenda sem ért véget: éppen a napokban került piacra több, eddig kiadatlan felvételük.

Új Beatles-CD 14 évvel John Lennon halála után!

Szinte hihetetlen!

Hát igen, az 6 részéről ez már csak posztumusz. Mint, ahogy rajzainak, grafikáinak első budapesti bemutatása, kiállítása is a várban.

Pedig milyen friss lendülettel tűrözött a több éves kihagyás után, 1980. november 17-én megjelent új nagylemez (Double Fantasy). GYES-en volt közben Sean nevével kísérelve. (Just like) starting over — férté az új lemez nyitóoldalán. Olyan jülned, mintha csak most kezdődne el...

A többit már tudjuk, a többi már posztumusz. A karácsonyt sem élte meg. December 8-án egy elmebeteg lelőtte.

Egy szeretlen tehetségű, nagy hatású művészt veszített el akkor a világ, aki dalvaival, frásaival, rajzaival azóta is újabb és újabb generációkat hódít meg.

1969. december 16-án hatalmas posztterek és hirdetőtáblák (és egész oldalas újsághirdetések) jelentek meg a világ 11 nagyvárosában: „A háborúnak vége. — Ha te is akarod. Boldog Karácsonyt! John és Yoko.”

Tényleg akarod, Homo sapiens? Mit?

Happy New Year, John! Posztumusz.

Tisztújító közgyűlésre készül a bajai Városvédő Egyesület

A Városvédő Egyesület elnökségének öt éves mandátuma 1995 tavaszán lejárt. Az alapszabály szerint tisztújító közgyűlésre kerül sor.

Azzal, hogy tevékenységünk összefoglalóját közzé tesszük, a lakosság tájékoztatása, és a közgyűlés előkészítése a célunk. Kérjük a lakosokat véleményüket, további munkához javaslatukat küldjék meg a Városvédő Egyesületnek. (Elnök címe: 6500 Baja, Deszkás u. 21/B. II.5.)

Szervezeti életről:

A Városvédő Egyesület 1983-ban alakult. A tíz év elteltét nem rendezvényekkel, hanem hétköznapi munkával illempeltük meg. Az elnökség tagjai nagyrészt kiscseréldétek. Ennek oka a gyorsan változó élet körülményeinek sodródása. (pl: helyettes államtitkár, polgármester, vállalkozó...lett az elnökség tagjaiból.)

A jelenlegi elnökség:

Elnök: Dr. Szentjóbí Szabó Tibor tanár. Titkár: Sári Katalin tanár. Elnökségi tagok: Dr. Péterfi István ügyvéd, Barna György építészmérnök, Keszeli Jánosné igazgató, Petri József környezetvédelmi főtanácsos.

A Városvédő Egyesület három szakcsoportban végzte munkáját.

Egyik a városépítéshez kötődő szakcsoport.

Ide tartozik a városfejlesztés, közlekedésszervezés, út- és parképítés, infrastruktúra fejlesztés, műemlék-, műemlékjellegű létesítmények védelme, hasznosítása, a település környezeti paramétereinek vizsgálata, temetői rendezése...

Másik a város történeti szakcsoport.

Területük a helytörténet, néprajz, etnikum, hagyományok, vizek története, utcák, terek elnevezése, szobrok, képzés és emlékhelyek, műtárgyak, alkotások, szellemi tevékenység védelme, a város egészségügyére, életmódjára jellemző adatok vizsgálata, gazdaságtörténeti gyűjtőmunka, katonatörténeti hagyományápolás...

Harmadik az idegenforgalmi, és szolgáltatási szakcsoport.

Vizsgálja a település funkcióit, üdülést, a cél- és tranzitforgalmat, a lakossági mozgást, a kiszolgálást, kereskedelmet, vendéglátást, sportot, szórakozást, szabadidős rendezvényeket, ökonómiát...

Nagyon múltja, dinamizmusa az első szakcsoportnak volt, míg az egyéni vállalkozások el nem vonták a szakmai

erőket a közérdektől. A másik két csoport viszont fejlődést mutatott.

Hely és adminisztráció nélkül végzetük tevékenységünket:

Elnökségi ülésekre (havonta egy alkalom) a József Attila Művelődési Központtól kaptunk termet, közgyűléseinket (évente egy alkalom) a Polgármesteri Hivatal nagytermében tartottuk meg. Kb. 70 tagja van a Városvédő Egyesületnek. A tagszervezés, és a tagokkal történő kapcsolattartás nem volt maradéktalan. Ennek ellenére kb. 90 lakossági javaslatot továbbítottunk a döntési helyekre eredeti kézirat, vagy jegyzőkönyvi és szóbeli formában.

Kb. 10 rádió- és kb. 20 sajtóórát foglalkozott munkánkkal.

A Városvédő Egyesület tevékenységét összefoglalóan minősíti az a plakett-kéntetés, melyet 1993. október 4-én a Habitat Világnapon a belügyminisztériumtól kapott. Ezt megőrzésre a múzeumnak átadtuk.

Együttműködésről:

Véleményünk szerint legjobb városvédőnek a lakosság bizalmából megválasztott mindenkorai önkormányzatnak kell lennie.

A civil szféra véleményének közvetítésével tevékenységét támogatunk kell, és segíteni, hogy azá tudjon válni.

Munkánkban sajátos módszereket alkalmazunk, nem átvéve fizetett alkalmazottak, állami szervezetek feladatokról. Óvakoztunk attól, hogy szerepváratba essünk. Kétirányú információs csatornát akartunk építeni az állami szervezetek, vállalkozók és a civil társadalom között. Némi lakossági kontroll, konzultatív testület, véleményező közönség, konszenzust segítő szervezet szándékunk volt lenni. Ezért nem dolgozhatott a Városvédő Egyesület egyedül, elszigetelten. Ennek érdekében építettünk kapcsolatot a Polgármesteri Hivatallal, szolgáltató szervezetekkel, iskolákkal, nyomtatott és elektronikus sajtóval, más egyesületekkel...

Ezek a kapcsolatok még nem működtek maradéktalanul.

Gazdálkodásról:

Korábban a vállalatok kulturális alapjukból támogatták az Egyesületet. Később azok a vállalkozók maradtak támogatóként, akik adóalapot csökkenthettek a felajánlott pénzzel. Végül ezek a források is elapadtak. A pénzalapot így a szerény mértékű tagdíj befizetések adták. Korábban a városi testület kb. 90 ezer forint működési támogatást adott

évente. Az utóbbi években semmi ilyet nem kaptunk. Az önkormányzat két évig a Béke Hadtest képviselőjének lakásbérleti költségét fizette.

Az elnökségből tiszteletdíjat csak a titkár kapott (2000 Ft/hó) a hivatali ügyek intézéséért. Kiadásaink csak néhány utiköltség, részvételi költség, előadói tiszteletdíj kifizetésére korlátozódtak. Egy-egy esetben rendezvény támogatást 10 ezer Ft erejéig. A Városvédő Egyesületnek vagyona nincs.

Tevékenységünkről:

A megállapítások után tett 0 jel azt fejezi ki, hogy továbbított javaslatunk, ötletünk sorsáról nem tudunk.

- 1996-ra (Expo, városunk 300 éves tünnepe) javasoltuk:

Szervezzük meg a testvérvárosok városrövidőin (stb. képviselőink) találkozóit. 0

Mezőgazdasági kispép-, termékbemutató rendezésünk magyarországi, szlovéniai, horvátországi, ausztriai résztvevőkkel. Összekövve a farmergazdálkodás, egyéni gazdálkodás lehetőségei megbeszélésével. 0

PI: az IXXION Kft-vel nemzetközi vízijármű bemutatónál szervezzünk. 0

A Duna menti országokból érdeklődők számára (vízijárművekkel érkezők, vadászok, horgászok, környezetvédők...) adott témakörben konferencia-turizmus kategóriájában szervezzünk rendezvényt. 0

Az érekesnásdi repülőteret külföldre kijáratni az 1996-os helyi és országos rendezvényre érkezők számára. A repülőterén bajai vállalkozókkal együtt gépkocsi bérletési lehetőséget biztosítani. 0

A rendezvények ideje alatt, azok köze illesztetten, a külföldön élő magyarok gyermekei számára egyhetes fesztivált szervezni. 0

Baja és környékér Bkoturisztikai programot ajánlani külföldi és hazai érdeklődőknek az utazási irodák, és magánvállalkozások útján. 0

Támogatjuk a Tóth Kálmán Szakközépiskolából szülők egyetértésével indult kezdeményezést (hagyományteremtési céllal), mely szerint a középiskolába iratkozó első osztályos diákok szüleikkel együtt saját költségén egy-egy farsangot ültetnek el ősszel ebben a városban, ahol tudásukat megszerzik. Mindezt a város föld területének és fásításának tervezet előírásait megtartva, egy városi szakember instrukciói szerint végzik. Ez évente iskolánként kb. 100-100 eseméltetését jelentené. 0

- Javasoltuk, hogy a testvérvárosok

kapcsolata révén ide-oda utazó delegációknak legyen tagja egy-egy városvédő.

0 - Kértük a Városháza hivatalait, hogy területük körül jelezzék azokat a rövid-, hosszabb távon jelentkező problémákat, ahol a Városvédő Egyesület útján a lakosság véleményét szeretnék meg tudni.

0 - Ajánlottuk, hogy minden képviselő mellé a választó körzetből két-három önzetlenül segítő városvédő állampolgárt kérjenek fel (vagy válasszanak), akik tanácsukkal, véleményükkel segítenék a képviselőt minél realitásban látni a terület problémáit. Jelentkezés ez az Önkormányzat és a lakosság szorosabb kapcsolatát is.

- Felvettük a Tóth Kálmán Szakközépiskola által több éve működtetett Környezetvédő Tábor Városvédő táborra (értéktermelő) alakított metézők, műemlékjelleget épületek, parkok karbantartására, felújításra több iskola különböző szakképzettségű diákjai részvételével.

- A szerb metéző rendbeteleléshez induló összegként az Országos Műemlékvédelmi Hivataltól 200 ezer forintot kapott a Városvédő Egyesület. Engedélyt nem kaptunk a munka megkezdésére. A pénz elveszett.

0 - Rézút vetünk a város utca nevének fellivisztatásában, új elnevezések javaslatában. Az anyag 90 %-os elfogadásra kerül.

- Javasoltuk a Sugovica-parti halárudda és lánogsóló megszüntetését és helyének kulturális beépítését.

- Konferenciát szerveztünk a bajai vizek ökológiája és idegenforgalmi vonatkozásai címmel. Kezdeményeztük a bajai Duna-parton lévő üdülők, hétvégi házak környezetének rendezését.

- Az Újvárosi ÁMK-val közösen évente sikerrel rendeztünk diákok számára városvédő tudat kifejezésére, hagyományápolásra, lakókörzetben használatos eszközök, játékok bemutatására szerkesztett kiállítást, pályázatot. Városon kívüli érdeklődők is voltak.

- Az Építő- és Építőanyagipari Vállalatnál közösen visszaillesztottuk a Déri szobrot.

- A Duna-híd konzolos szélesítésének befejező szakaszában javasoltuk a Károly-lépcső visszaépítését közel az eredeti vonalához. A múzeumban levő kőlap, továbbá kőpadok kihelyezésével, csemefélek illesztésével egy liget kialakítását. Akkor a befejező munkákkal egy ütemen költségmentesen megvalósítható lett volna az ötlet.

0 - Az ide-és átutazók számára elkészítettük négy nyelven a városismertető füzet első kéziratát.

- A városban működő két főiskolának javasoltuk, hogy a városfejlesztéshez, város történetéhez költődő diplomamunka témákat is adjanak a hallgatóknak.

- Háromszor vetünk részt a város

közlekedését elemző megbeszélésen.

- Véleményt mondtunk a Kismotor és Gépjármű előtt álló vasszobor kompozícióról.

- Ott voltunk a Bajcsy-Zsilinszki úti nyárfa-sor kivágásának vitáján.

- A régi zsidó-meték kegyeleti temetőjét alakítottuk, de a folyamatos rendbentartása nem megoldott.

- Az idegenforgalmi szezon kezdetére felhívással fordultunk az intézményekhez, vállalatokhoz, hogy telephelyük előtti, és a telephelyükön látható területen környezetrendezést végezzenek. (Egy nap Bajárt) Érdemben az iskolák és a katonaság mozdult meg.

- Javasoltuk, hogy kisvíz idején a Sugovica-híd építéskor a mederben maradt vasbeton maradványokat a kivitelezővel el kell tisztítani. A híd alatti part szakaszt is rendezni szükséges.

- Javasoltuk, hogy valahol úfelbontás (történelmi korszerűsítés miatt, a felszedett bazaltköveket a fő közlekedési utakkal párhuzamos, vagy azokra merőleges belső utak burkolására használják fel az eredeti városképhez megfelelően.

0 - Még a városfejlesztési (rendezési) terv készítése előtt javasoltuk, a helyi újságokba tegyék bele egy-egy Bajai város térképet és kérjék a lakosokat, jelöljék be saját igényüket, ötleteiket, és a dobóják be a Városháza elnökségünkbe elhelyezett gyűjtőbe. Segítette volna az egyült gondolkodást.

0 - Többször részt vetünk a városfejlesztési (rendezési) terv vitáján. A városképi jelentőségűnek javasolt épületek, lakóházak fotóit az építész csoport összegyűjtötte.

- Városszociológiai konferenciát szerveztünk annak tudatosítására, hogyan rétegződik településsé a gazdasági-, társadalmi-, infrastrukturális sfera és a földrajzi környezet. (tetraéder szerkezet) Hogyan szolgálja a település a lakosok komfortérzését.

- Tapasztalatszerzés érdekében a környező városok, köztük az Város-településvédő Egyesületek elnökségével közös megbeszélést tartottunk.

- Dr. Takács Illdikó (Reklám Világ-szövetség tagja) részvételével konferenciát szerveztünk arról, a reklámok hogyan illeszkednek a városképhez...

- Egy elnökségi tagunk részt vett a Bajai Rádió, 1956 eseményeiről szóló, keresszalint beszélgetésen.

- Háromszor voltunk jelen hozzászólási lehetőséggel az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottságának nyílt napján.

- Javasoltuk a középiskolák első osztályosai számára osztályfőnöki órán, majd iskolák között csapatoknak város-történeti vetélkedő, és városismereti túra szervezését. Három év után a Virágos SE vállalkozott erre egy hasonló változatban. Szívesen együttműködünk.

- Diák pályázatokon résztvevők ösztönzésére felhívást intéztünk az isko-

lákéhoz, a lakossághoz, hogy megszervezzük a Városvédő Egyesület ifjúsági tagozatát. Jelenleg ez nem volt.

0 - Tervezük évente az „Év Lakóháza” cím adományozását. (Más városok mintájára). A felhívás közzététele után a bevezetett lakóházról a városi TV VIDEO klippet készített volna, és másorában bemutatná volna. Gondoltuk a sajtóban történő képi bemutatásra is. A legjobb három házat egy semleges szakmai zsűri válasszotta volna ki, ezek építetteje, tervezője, kivitelezője a TV-ben egy keretkaszint beszélgetésen vett volna részt. A befektetés, esztétikum és funkció harmóniáját tárhathák volna a nézők elé a lakáskultúra fejlesztése érdekében. A három legjobbban félt lakóház létrehozói elismerésben részesültek volna.

0 - Egy elnökségi tagunk közreműködött a Honpolgár Kuratóriumának munkájában.

- Együttműködünk a Fogyasztók Érdekvédelmi és Környezetvédelmi szervezetével. Örjártait alkalmával, egyéb feladatai mellett, összegyűjtötték azokat a hiányszókat, melyek városképetrontók, vagy az értéküket megőrzésre ajánlott dolgokat.

- A népi vallásosság emlékeiből a múzeum kiállítást rendezett kezdeményezésünkre.

- Felvetésünk alapján a múzeum és a József Attila Művelődési Központ a magyarországi zsidóság történetét bemutató kiállítást rendezett.

0 - A katonaság érdemi munkájával az összes katonasági sikerült meg kell. A folyamatos gondozás nem engedhető.

0 - Összehívtük a városban élő művészeket és művészeti tevékenységet folytatókat. Önzetlenül ajánlották segítségüket épületek színesítésének eldöntésében, a város esztétikai megjelenésének javításában, a művészeti nevelés támogatásában, az egyéb művészeti rendezvények előkészítésében, fesszívalók rendezésében...

- Javasoltuk a gazdálkodási változások felgyorsulása miatt a megszűnő intézmények, vállalatok, hivatalok történetének megírását, adatainak összegyűjtését, egy korszak lezárását.

- Javasoltuk a meghalt neves bajai személyiségek hagyatékának mielőbbi rendezését.

- Felajánlottuk az artzi kút és környékének (előlegmentesen, konkrét felajánlásokból történő) rendbetelelt, műszaki felújítását, a környék parkosítását.

- A Bács-Kiskun Megyei Környezetvédelmi Alapítvány pályázatára, TV forgatókönyv pályázatot adtunk be, mely dícséretben részesült. A lakosság környezeti tudatformálását szolgálta volna néhány ezer 20 perces adisszorozott képi bemutatás és rövid magyarázat útján.

0 - Elkészítettük Dr. Surányi István (polgármesteri tevékenységéről), Dr. Or-

kény Miklós (1946-os 'népítéletekről), Bánya József (1945 év eseményeiről) visszaemlékezéseit. Az anyagot a múzeumnak, a Polgármesteri Hivatalnak leadtuk.

– Meghívásunkra két évig dolgozhattak városunkban a Béke Hadtest képviselője (Havier Morales). Lakásbérletét az Önkormányzat fizette. A Könyvezetvédelmi Felügyelősegen, a Polgármesteri Hivatalban, és a Tóth Kálmán Szakközépiskolában dolgozott hivatalosan. Egyéb intézményeknél végzett tevékenysége (iskolák, rádió...) is dícséretes volt. Értékes az a módszer, amit meg akart honosítani, hogyan lehet a lakosság véleményét minél szélesebb körben figyelembe venni az önkormányzati döntéseknél. (Mégjelent a Honpolgár 1994. augusztusi számában).

– Megszerveztük a Baján dolgozó (kb. 28 fő) külföldi állampolgárok konferenciáját. Jelen volt az Európa Ház igazgatója is.

– Összehívtük azokat a bajai lakosokat, akik rövidebb-hosszabb ideig külföldön dolgoztak. Szerzett tapasztalataikat szándékoztunk hasznosítani az itt beinduló vállalkozásokban, magángazdálkodásban. (kb. 30 fő) Csekegy számú volt a megjelenés.

– Felvetettük (külső kezdeményezésre) annak vizsgálatát, ne keljen a keleti ipartelepre érkező kamionoknak a város másik részén levő vámadvarba átmenni ügyintézés miatt. A város belső kamion terhelése csökkentését, a vámtűgyintézés egyszerűsítését javasoltuk.

– Kezdeményezzük, hogy a sajtóban, rádióban, TV-ben jelenjen meg tájékoztató a kisállattartás szabályairól, kötelezettségeiről, felelősségéről. A lakossági tudatformálás volt ezzel a cél. Az Ebtényezők szervezetének elnöke reagált erre.

– Kezdeményezzük a bajai helyűrségek történetének feldolgozását.

– Felhívtuk a figyelmet a Tűr emlékmű felújításának szükségességére.

– Írtunk a környező állomásfőnökségekre, hogy a vasúti kocsiokban levő clavult fotókat színesekre kellene cserélni. Oda azon települések értékeit bemutató képeket kellene tenni, melyeken a szerelvény áthalad. Így segíthetnék a kis-települések kulturális értékeinek megismerését, továbbá lehetőséget adnának a vonalon élő és dolgozó kisvállalkozók reklámtevékenységéhez is.

– Javaslatuk, hogy a Szegeci úti vasúti sorompó lezárásának csökkentését azonnal is el lehetne érni, ha némi szervezéssel a pályavár híd felőli részén végeznek a tolatásokat.

– Megbeszélésre hívtuk az Önkormányzat Kulturális Bizottságának elnökét és egy tagját. Együttműködésünket ajánlottuk az Önkormányzat, vagy a Bizottság mellett, mint magisztrátus.

– Egy évvel a választások előtt városesztétikai okokból javasoltuk, hogy a

pártok számára hirdetési és reklám felületet kell kijelölni, amit saját maguk tisztítanak le a kampány után.

– Most tudjuk, hogy pl. A Józsefvárosi temetőben a bejárati kapuba elhelyezett személygyűjtő konténer esztétikailag és higiénés okjából is kifogásolható és kegyeletstér.

– Figyelembe ajánljuk, hogy a befejezetlen munkák sokasága rongja a városképet. Pl. elektromos hálózat eltvólvítása után kinn maradt betongyámok, közműhálózat fejlesztés, lakásbektőések utáni burkolat hiányok, törmelék maradványok, telephelyek előtt és belül esztétikailag kifogásolható anyagterárolás...

Tervekről:

Lakossági kérésként kaptuk: Necsnak belvároszoldó egyesület legyen.

Megszervezzük a pedagógusok és a Városvédő Egyesület elnökségének találkozóját.

Igény esetén az újonnan bevonult katonáknak a városról (ahol katonaioldjuk tőlük) ismertetőt szervezzük (történeti ismertetés, fotó, fejlesztési terv bemutatás...)

Ösziönözzük a helytörténeti kutatásokat.

Munkamegbeszélést szervezzük a bajai temető állapotáról, karbantartásáról, temetői szolgáltatásokról, a kegyeleti jelleg figyelembevételének további lehetőségeiről.

Lakosság elé tárjuk Baja város környezeti terhelési adatait, kérjük meglátásait, javaslatait.

Támogatjuk bajai vonatkozásokat tartalmazó érme, plakett kiállítás szervezését.

Kiállítást rendezünk régi és mai képekből, tervdokumentumokból Baja város múltja –jelené – jövője címmel.

Együttműködünk az újonnan alakult „Vendégváró Bácska” Egyesülettel.

A civil szféra szervezését segítjük az amerikai Vermont Alapítvány támogatásával kidolgozandó városfejlesztési tennivalók társadalmi konszenzus alapuló kimunkálásához.

Baja, 1994. november hó.

Dr. Szentjóni Szabó Tibor
Városvédő Egyesület elnöke

ROSSZKEDVÜNK TELE

III.

A front közeledését a falu népe baljós előérzettel figyelte. A háború eseményeitől való félelem világnézet-szemleges magatartás: ám ezáltal a lakosság első-sorban a tűzvonalon túlsó oldalán közeledőktől tartott. A tájékozottabb emberek olvastak néhány könyvet a szovjet-hatalom szilentsének éveiről. E munkák szerzői — emigráns oroszok — valóban kevés olyan élményanyagot szereztek a forradalom éveiben, mely a lenini rendszer heroizálására készítené volna őket. A szatirai kor történelemről érkező gyér, de tényerőségekben is megdöbbentő újságírók sem voltak alkalmasak a jövővények iránti rokonszenv felkeltésére.

Mindazonáltal akadt két család a faluban, akik számára a front megérkezése valóban felszabadulást jelentett. Schlésingerék azonban már nem érték meg Garán a vöröshadsereg érkezését. A falu egyetlen zsidó családját ugyanis 1944 májusában elhurcolták. A kis szatócsüzlet tulajdonosa, Zsiga bácsi, kedvelt és jellegzetes személyisége volt a községnek. Vannak szerencsés egyedek, akikben egy jól rokonszenves vonásai dominálnak. Az öregúr proféta-székéllé, élelmestérsé és tisztelretémélő-arcúvá a Hosszúfekete hangulatát idézte meg. Hosszúfekete kabátban, fején kalappal, kezében bottal vonult végig a Keirnsch utcán. Hetenként egyszer a postára ment, hogy boltja üzleti levelezését elintézzze. Az eperták körül labdát kergető gyerekcsapatunk felhagyott játékaival, és elcsendesedve figyelte a lépcsőkön felbarkató Zsiga bácsit. A látogatás számomra mindig valami örömet hozott. Schlésingerék azonnal észrevették, hogy az új postamester családjában gyerek van, és a hosszú kaptán zsebéből szentjánoskernyér, selyempapírra burkolt narancs, vagy illatos cukrot rejtő stancika került elő. Később ismeretségünk egyéb kapcsolatokkal is bővült. A szék boltos és a raktár mögötti homályos szobában, egy széles polcon, aranyhátú és vedlettebb kötetek hosszú glédjája sorakozott. Akkor ismertem meg a zsidóság egy rendkívül tisztelretémelő tulajdonosát. Azt, hogy a kultúrális értékekre még szűkös viszonyok között élve is áldoz. A kis könyvtárból józsvévil csillapították mohó olvasási vágyamat. A kedves mosoly, mellyel Róza néni, vagy lányuk, Rózsika leemelte a polcra az áhított kötetet, több, mint fél évszázad időtávlatán is átvilágít.

A deportálás rajtatérszerűden történt, és az események az összetett szomszéd-ság elbelsőzése nyomán váltak ismertté Garán. A begyűjtést végző teherautó idegen, nem falubéli csendőrként kísérték.

Talán fél órát hagytak a szerencsétleneknek szégyenes motyójuk összegyűjtésére. Az utolsó pillanatban Rózsika kérezerítette a baromfiudvar egy trükkjét, hogy sokat betegeskedő anyjának alkalomtalán főzhessen egy tápláló levest. Kétszékfűvel, a kocsin már szorongó zsidóknak elég alkalmatlan útítási lett volna a csapkodó szárnyas, de a csendőrt, aki lány kezéből kitépte és elhajította a riadt baromfit, aligha az emberiség szempontját vezérelték.

A teherautó elporzott a makadámúton, és az esemény története a vészír sebességével terjedt el a faluban. A deportálás iszonyú vég-céljárót természetesen senki sem tudott. Eichmann akcióját gondos titoktartás bonyolította, és az első leleplező dokumentum, az ún. Auschwitz-jegyzőkönyv öt példány, ekkor indul tükös csatornákon Horthyhoz és a többi főmilitárisához. A társadalom azonban jog és vagyonbiztonság tudatában élt. Az, hogy valakit otthonából erőhatalommal kiragadjanak, olyan alapvető elvek megrendülését jelentette, melyeket mindenki sérthetetlennek tartott. Munka után, a lámpák esti fénykörében, rossz sejtelmék árnyékában, hosszan töprengt az eseten a falu népe. Azt még senki sem sejtette, hogy Schlésingerék tragédiája olyan jelenség mintája lesz, mely a következő években több száz család végzetést jelölt be. A P5 után sok ház lábazatát borította magasan felúto márványburkolat. A generációk felhalmozott jólétének kiéssz hivalkodó és kérkedően csillogó tanúbizonyossága. Úgy vezengtek egymással e területen a módos svábok és gazdag buncyevők, mint San Gimignano hajdani feudális urai: ki emel palotája fölé szomszédjainál magasabb lakótornyot. A derék gazdák aligha gondolták volna, hogy szorgalmuk eredménye lesz majd őket földfenyvtővé.

A keleti hajnalhasadás másik virrasztója szomszédunk, Petrovics Lajos bácsi lehetett volna. Személyes ismeretségünk először szerencsétlen epizóddal indult. 1939 novemberében egy napstílusos délelőtti órák hátsó udvarunkban szemléltőttem. Az ó-szótólbeli szerűskertek göré kukoricacsövekkel telve amnylottak. A jól táplált verébcapatok lustán feletek ótis teretűk vendégfogadók piros cseréptető között. Az egyik kompániától elmaradva, hetyke kiállású kanverber telepedett udvarunkat a Petrovics portálól elválasztó deszkakerítésre. Az embermasszági fáltól nem láttam át a szomszéd udvarra, és a pompás tolatzott madár látni egyébként is elvakított a vadászszőnyeg. A pimaszul tolrteszen lármázó jószágot felültem csúszim célkeresztjére, és huss, elszállt a sóderhalomról gondosan kiválasztott gyönyög-

kavica. Hát a lóvcs nem volt éppen teill-vilmosi. A veréb csúfondóros csiripésszel szármalt el egy távoli díofa irányába. A következő másodpercben felharsant átkozódás azonban kétségelenné tette, hogy célt tévesztett lövedékem mégis csak talált. Sietős léptek közeledtek, és a palánk felett felbukkant Lajos bácsi enyhén szederjessz szemzódott feje. „Hé gyerek! Hova lövedőzöl te? Nem vagyok én galamb!” Lajos bácsi igencsak ádíz küllemű öregember volt, és az állán meredező betes borosta sem fokozta megjelenésének jámborságát. Így a galambbal való összetévesztés igen valószínűsítlen lehetőségek látszott. Már készülődtem, hogy illó meintegetőzéssel kiengeszteljem a sérítettet, ám a befőzés váratlan fordulata kiváltotta humorérzékem reakcióját. Pukkadózt nevetéssel viaskodva, alig tudtam kinyögni néhány szót. A vasvilla-tekintettel figyelő Lajos bácsi is gyantát foghatott, és levonta a kellő konzekvenciát az új szomszédgyerekek viselkedését illetően.

Az általam provokált határcidens azonban nem romtotta meg a két család közötti jóviszonyt. Felesége, Julis néni, mosolygós, aranyos buncyevű asszony volt, és csakhamar bejáratos lett családközhöz. Én is többször vendégeskedtem nála. Olyan, az ózi mekkék lelkét párkáló stíl tőkét azóta sem ettem, mint amilyen Petrovicsék búboskemencéjében pirult aranybárnám.

Petrovics bácsiról a falusiak elmondták nekünk, hogy kommunista. E minősítés a Horthy-rendszer idején a célbavetett névze nem volt veszélytelen, de emlékeim szerint Gara népe a tényleg nem vont le különösebb következtetést. Az öreg azt állította csodabogaróknak tartották, de erre inkább viselkedésével, mint világnézetével szolgált rá. Zárkózott, mogorva, szűkszavú embernek ismerték Lajos bácsit. Kómünves volt, általában egyetlen segédmunkásával dolgozott kisebb építkezéseken és tatarozásokon. Pontos és lelkiismeretes mesternek mondták. A politikai kategorizálás valószínűleg a múltja miatt ragadt rá. Az I. világháborúban megjárta a keleti frontot, fogságba esett, és valami módon bekerült a vöröshadseregbe. Nézetéről sohasem beszélt, és a nyilván keilően kioktatott Julis néni — minden bőbeszédűsége ellenére — kerítette a kényes témát. Az öreg úr múltjáról vonatkozó képet is csak elszólás-mozzakkókkal lehetett összerakítani. Az egyéni sorsok egyébként gyakran térnek el a statisztikailag átlagtól. A Horthy-rendszert igazán nem jellemezte a marxista nézetek iránti lagymatag elnézés. Ennek ellenére — jóllehet a

falu köztudomása szerint ő volt a „kommunista” — Petrovácsék kapuja előtt soha nem láttuk meglébbenni a csendőrs legényeinek kakastollát. Az őrsparancsnok nyilvántartásában vélhetőleg számon tartották az őreget, de makacs zárkózottságával nem adott okot a hatóság beavatkozására.

A két család háború utáni sorsa is ellért a megszokottól. Bár az öreg Schléssingereket a végzet arra predesztinálta, hogy Auschwitz vasúti rámpáján bábra vezényeljék őket, és bekerüljenek az elgázostásra ítélt négy- és félmillióba, 1945 után mégis hazatértek. Sőt. Másik lánya, veje és unokája is. Valami szerencsés véletlen folytán nem Lengyelországba irányították őket, és egy német parasztgazdaságában dolgozva vészelték át a háborút. A zsidóság mentalitása, viselkedés-formái szempontjából tanulságos a következő évek története. Az unoka- jól ismerem a nálam néhány évvel idősebb Erdős Pistát — a háború után Kanadába emigrált, és megcsinálta a cserecséjét. Jómódban élve, szerette volna családja itton maradt tagjait rábírní a kitelepedésre. Ez — sok utánjárás és kilincselés után — a Kádár-rezsim idején már elintézhető volt. A nyugdíjkorhatárt elért állampolgárokról az ország némi készletére lemondott. A Schléssinger család öt itthon maradt tagja azonban

nem élt a lehetőséggel. Ez a két öreg esetében még érthető. A törődött, idős házaspár idegenkedett az Újvilágba való áttelepedéstől. Azonban elhanyagolt után a fiatalabb generáció sem próbált hazát váltani. Ma is itt pihennek valamennyien, magyar földben.

A Schléssinger család sorsán tündöve, elgondolkodtam az emberi lélek mélyén működő késztetések ésszerűségét túllépő jellegén. A zsidóság döntő többsége a XIX. század során települt be hazánkba. Oroszország és Lengyelország irányából érkeztek. Űzte őket a szlávság pogromokig fajuló antiszemitizmusa, és vonzotta őket Magyarországra az érvényesülés vonzó lehetősége. A magyar történelmi osztály ipar és kereskedelem iránti érdeklődésére a kapitalizmusra alkaltilag ráteremtett zsidóságnak páratlan érvényesülésre nyújtott alkalmat. Nos, Schléssingerek és felmenőik e versenypályán nem voltak sikeresek. Az a vad politikai lázroham, mely 1944-ben végigsöpört az országon, csak jószerecséjüknek köszönhetően kímélte meg életüket. Öregszükre megnyílt előttük az ígért földje, Kanada. Az emlékek, élmények, meghiúsult remények érzelmi rétegei mégis ehhez az országhoz kötötték őket. Kétségtelen, a zsidóság kétezzer éves szétszóratottsága eleve alkalmas volt arra, hogy internacionális vonásokban gazdag fajit karaktert alakítson ki. Garai ismerőseink,

Schléssingerek egyéni sorsa azonban ellért a tipikustól.

Szomszédunk, Petrovács bácsi életútja sem követte a sablont. 1945 után a tulajdon biztonsága a nemzetiségi falvakban hamarabb rendült meg, mint az ország egyéb helyein. Megindult a németiség kitelepítése, és az áldozatok kiszemelésénél nem a magyarság iránti illojalitás mértéke, hanem a várható zsákmány nagysága volt a döntő. Elszabadult a bírtoklás mohó vágya, és a helybéliek közül is többen szemelték ki maguknak a F6 utca jöletet sugárzó, tágas polgárházait. Lajos bácsi, a javak egyenlőtlen elosztásának ideológiai ellenfele, mégsem tett kísérletet arra, hogy szerény házacskáját egy gazdag portára cserélje. Sőt. Múltja passzívításából sem kísérelt meg politikai vagy gazdasági tőkét kovicsolni. 1945 után a faluban is szerveződni kezdtek a pártok. Petrovács bácsi azonban, némi kezdeti tájékozódás után, távolartotta magát a mozgalomtól. Valószínűleg esetében is bekövetkezett a fényes álmok hosszútávú dédelgetőinek természetes lelki reakciója. Idealizált eszméi nem viselték el a valósággal való szembesítést. Még szűkszavúbbá vált, és még morogóvában keverte a mallert egyre gyérülő megrendelőinek vedlett házait tartarozva.

(folytatjuk)
Dr. Dániel József

A BUNYEVÁCOK KARÁCSONYI ASZTALA

ANNA MARGIT

festőművész

A karácsony a mágikus cselekményekben és hiedelmekben leggazdagabb téli vagy karácsonyi ünnepkörnek is kiemelkedő időszaka. E ciklus ismertebb napjai a bunyevác-horvátoknak, ezeknek a XVII. században hazánkba betelepült — főképp a Bácskában honos — római katolikus vallású szlávoknak a néphagyományaiiban szintén megőrződtek. Ők is megtartják például a Borbála és Luca-napot, „megrendezik” a „Materice i Oci”-t, vagyis az anyák és apák napját — ez az időszak főünnepsége —, sort kerítenek a karácsonyi köszöntésre stb.stb.

A változatos, színes és gazdag karácsonyi szokásrendben a karácsony esti étrend és a megterített asztal különösen fontos: s ennek is megvannak a hagyományos kövött formái.

December 24-e egészen az esthajnal csillag feljöttéig bőjt nap. Bőved este bunyevácul: badnje vece. Erre az alkalomra tudomásom szerint csak a bunyevácok készítettek el a bozicjanj nevű, kendős kereszt alakú fonott kalácsot, benne arany- és ezüst pénzekkel. Ezt téztafigurákkal is feldíszítették: jászolban fekvő kis Jézust, pásztorokat, ökröket, madarakat, háziállatokat, hordókat, kalácsokat, Napot, Holdat stb.stb. tettek rá. Régente még aszalt meggy és aszalt szilva is volt rajta.

Magát az asztalt — csak erre az alkalomra féltreit — felhár abrosszal terítették le. Alája — akárcsak a szobába és a konyha padlójára — szalmát hínettek. Az asztal alá több házi és gazdasági eszközt, szerszámot hordtak össze. Szénát is, melyre szakajót helyeztek el különböző terményekkel. Igazi beltelmi színhelyé változtatták a házat. Az asztal fő helyére került a bozicjanj, mellette pedig a szép piros almák sora, melyet éjjeli misén megszentelték. Újévig mindez „közszemlére” volt kitéve, s csak azután kapott befele valamennyi házbéli, sőt még az állatoknak is juttattak egy-egy falatot. Szintén az ünnepi asztalon zöldellt a friss búza: ezt Luca-napján csészében sarjazzatták. A hármassalót gyertyánban helyet hagytak benne. Lángját az úgynevezett áldásposztóiban maradt boerrel — a legkisebb gyermek — ottotta

el. Akire a füstje szállt, az halt meg a leghamarabb, legalábbis a bunyevácok hiedelme szerint. A százfardulóiig a karácsonyfa őse lógott a mesteregerendéről az asztal fölél. A glédicsből készült karácsonyi ág, a horvát „kinc”. Ma az asztal fölött — szimbolikusan a bőjt végét jelentő — arany madár „ptica” díszelg. (Lúdtójasból készült, sztanoliba csavart madárka ajtónyílásra ereszkedik le és fel a mennyezetről.)

A csávolyi hagyományokhoz híven a közég lakói ezen a napon egészen az 1930-as évekig — csak kenyert és vizet fogyasztottak. Az ünnep estéjére azonban megfőtt a vacsora. Ennek elfogyasztása előtt előbb imádkoztak, majd boldog ünnepet kívántak egymásnak.

Anyagi helyzetétől függően ki-ki „sóba-vízbe” bablevest vagy hallevest, illetőleg babfőzeléket (papulát) vagy rácpontyt, mákosgubát, esetleg mákos barátfilét evett. Ott állt az ünnepi asztalon a fityóka nevű kis üveg is, benne jöfélé mézes pálinkával. A terítők fokhagyma, méz, dió, alma, mogyoró, aszalt szilva, szőlő, sültök, só, bor sorakozott. Összesen tizenháromféle ételnek kellett lennie rajta!

A vacsora után összejűjtötték a karácsonyi morzsát: ezt később gyógyfűtásra használták. A gyertya egész éjjel égett. A gyermekeket a padlóra hintett számlára fektették le. Az éjjeli mise után kocsnyát ettek — hisz előtte András nap körül már „esedékes” volt a dísznövágás —

Hajnalban megetették az állatokat. A kúba azonban előbb a megszentelt piros almát dobták, s erről híztak vizet, hogy a jószág egészséges maradjon, jól szaporodjon... A karácsonyi ünnepi asztal, a karácsonyfát — a szalma kivételét — háromkirályok napján bontották le.

A hagyományos karácsonyozás szokásának a bunyevácok körében maig él. Ünnepi rendjében különböző kőrű, célzati hagyományok ötvöződnek, amelyek jól fölismertetőek, de szétválasztani nehéz, s talán nem is szükséges.

1994.

Dr. Mándics Mihály

A Baja közeli Borotán született. Holgyek, különösen művésznők esetében az évszámot akkor is fölöslegesnek tartom megírni, ha már nem járnak közöttünk. Vaszarytól tanulta a festészet mesteréjét, aki így nyilatkozott róla 1938-ban: „Ereiben festék folyik vér helyett.”

Élete egyik alapélménye a fiórkőr, mely meghatározta festészetét. A másik meghatározó Ámos Ime festőművész, aki férje és mestere egyben. Első alkalommal 1934-ben állt ki. Párizsban Chagallal találkozott. Burdai köre szentendrei alkotásai: Korniss, Vajda, Bólint Endre. Posztimpressionista kezdet után festészetét a szürrealitásba fordult. Fején és bábuján a fuziszmus, a háború torzulsákként jelennek meg.

Tágja az Európai Iskola művészeti csoportosulásának. Fest, fest és fest miközben sok éves nagy csóná vessi körűl. A körülötte épült külső falak 1957-től kezdenek leomolni. Igazán a hatvanas évek végén fedték fel művészetét. Múzeumok és rangos magángyűjtemények vásárolják képeit.

Megkapja az Erdemes Művész címet. Ma, Anna Margit-Ámos Imre Múzeum van Szentendrén.

Találkozásaim Anna Margittal

Rózi néni a Fészek Klub egyik kövülete. Mindennap ott fogyasztja el ebédjét akárcsak én. Csúmit eszünk és szófavizet iszunk. Mivel nem dohányozhat orvosi parancsra, ezért sosem tart magánál cigarettát. Tőlem kér. Szívesen adok, bár nem bõröm nézni a faldoklását köhögés közben.

– Hallom maga műgyűjtő, köhögési ebéd után.

– Ez túlzás, van néhány képem.

– Mennyi és kitől?

– Van egy Ország Lilien, egy Román Györgyöm, egy Pirk Jánosom és nagyon szeretnék egy Anna Margitot.

– Ismeri a Mancit?

– A Mancit? Már mint az Anna Mancit? Honnan ismerném?

– Figyelmeztetem elég drága, ha elad egyáltalán. Akarja, én összehozom vele. A barátom.

Az idő múlik, lassan tél lesz, én a dolgot már rég elfelejttem, pénzem sincs. December, pénteki nap. Rózsika átköhögi magát asztalunkhoz.

– Holnap ráérnek? Délután kávét nálam, Mancit is jön. Közben nézzék meg a lakásom, gyönyörű bauhaus, teljesen

egyedi, ha tetszik a jövő héten köthetünk egy eltartási szerződést. A részleteket majd megbeszéljük. Vigyázzon, a Mancit nem könnyű természet.

Ámulunk az eseményeken.

Kicsiny albérletünk és három darabos műgyűjteményünk egy utcányira van Rózsika lakásától, tekintettel a Karácsony előtti nyomorra egy-egy szem, ám különleges bontott csomagolok be látványosak a hölgyeknek.

Bemutatkozunk.

Manci nénin minden gömbölyű. Gömbölyű fej és mosoly, az alakja is gömbölyű, pedig még csak nem is molett. Bubifrizurája van. Kedvesen húzza a szavakat. Amikor Rózsika kimegy a konyhába kávét főzni, azonnal lecsap ránk.

– Hallom eltartási szerződést akarunk kötni a Rózsival, ez egy nagyon ronda lakás és neki sincs jó természete, ez kész öngyilkosság.

Rózsika hozza a kávét.

– Na, körülnéztek egye nagyon szép a lakásom, de ha szerződünk, velem nem lakhattok csak papíron, mert nagyon rossz a természetem, a Brazíliából hazajött barátomat is kidobtam egy hét után.

Margitka az orra alatt mosolyog gömbölyűen és oldja a hülye helyzetet.

– Honnan tudja maga egyáltalán, hogy én festő vagyok.

– Ó, én nagyon tájékozott vagyok, nekem a bábitári színházbanodában Passuth Krisztina volt a művészettörténet tanárom, én jól vagyok terelve izlésben kérem.

A hölgyek szinte visítanak ezen a Molnár Ferencesre sikerült vásárláson. Margitka bár hivatkozik valami cukorbajra azért bekapja az ajándék bontott és felírja a telefonszámát.

Műlik az év. Már tavaszodik mire felhívom Anna Margitot.

– Maga azúrn szép alak, ilyen sokára hív. Hallom, kötötték szerződést a Rózsikával. Minden részvetem.

– Nem akartam előbb hívni Margitkát, nem volt pénztünk. Én vásárolni szeretnék Magától.

– Jó, hát attól még fröjöhethetnek. És lehet nekem tartozni is.

Megyünk. Rózsadomb, Filler utcai régi villa.

Margitka csinos kis tutyiban, művésznősen lazán egy fekete macska kárpótában fogad minket. Gizike — mutatja be a cicát.

– Képekről már ismerem — mondom én.

– Na, látom készült! Na, gyerekek beljebb. Ezt nekem hozták, margaréta a legkedvesebb virágom, náhai?

Belépve a lakásba máris táított szájjal szemlélni kezdök a képgorgia közepén, ahol számanal szebbnél szebb Ámos és Anna Margit lóg a falon és a tároló is

nagyon gazdag.

Egy fotóiban furcsa nő ül. Én gyors kezitökölommal üdvözölöm és abban a pillanatban leizzadok a rémületől. Margitka könnyesen kagag.

– Érdekes, hogy neki mindenki, aki először jár itt, köszön, már figyelem a belépőket. A babagyűjteményem legnagyobb darabja.

Babák amerre szem ellát. Óriás kisasszonybabák, ördögök, kőbabák. Bábuk a Kemény Henrik féle bábszínház ősi stábjai.

Amíg elkészült a kávé és megjön a sütemény, a sok népművészeti csoda közt végignézzük Mancit néni és Ámos lenyűgöző alkotásait — már amelyek elől vannak, vagy a falon. Szívesen szétráolnám a tárolót is, de a házigazda ezt nem engedélyezi.

Azután Mancit néni mesélt mindenről: magunkról, a színházról, kutyáinkról, macskáinkról. Őva itt Rózi nénikről, akit Ő is ugyanúgy szeret, mint mi csak hát más az izlésük.

– Tudja, nekem egy gótikus katedrális gyönyörű, Rózsának meg a Termit pályaudvar a kedvence. Más baj nincs.

Terelgetem beszélgetésünket az izlet felé. Végülis szeretnék itt vásárolni. De Anna Margittal nem könnyű.

– Tudja, én nagyon drágán adom a képeket. Maga azt úgysem tudja megfi-

„FENNTARTHATÓ”, alkalmazkodó természetvédelem és erdőgazdálkodás. Az űsítés vette az embert, és Eden kertje helyre, hogy műveje és öröze. (Teremtés könyve 2. 15.)

Gyakran hallunk sajnáinkban a „fenntartható fejlődésről”, a „fenntartható gazdálkodásról”, de sokszor találkozik a „fenntarthatóság” kifejezés használatával.

A leggyeszebb meghatározás szerint az olyan fejlődés, olyan gazdálkodás, amely a jelen generáció igényeit és törekvéseit úgy elégíti ki, hogy az nem veszélyezteti a jövő nemzedékek igényeinek kielégését. Meseze nem arról van tehát szó, hogy az eddigi növekedési pályát kellene a világnak fenntartania, olyan mesterséges rendszereket kidolgozva, amelyek azt hosszú távon garantálják: hanem az esélyeket, a döntés szabadságát kell biztosítani a jövő nemzedékek számára is, legalább olyan szinten, mint az a ma élő generációk rendelkezésére áll. Ezért a fenntarthatóság helyett sokan az értékmegőrzés, az értékfenntartó gazdálkodás kifejezést is használják.

A lenti definíción túl számos hasonló megfogalmazással találkozhatunk. Legtöbbszörük közös eleme, értékvesztéstől való óvatosság:

- a Föld mint természeti erőforrás megkülönböztetett használata;
- az erőforrások védelme és a környezetminőség, biodiverzitás, tájkarakör megőrzése;
- a gazdaságosság, produktív fenntartása és javítása;
- az életminőség javítása;
- a generációk közti egyenlőség;
- a kockázatok csökkentése.

Hogy mindent nem monchatjuk el az eddigi párson, monokultúrás, űtásvány erdőgazdál-

kodásunkra az a nyolcvanas évek közepére, végére teljesen nyilvánvalóvá vált. Miközben az a gazdasági forma látványos eredményeket mutatott fel a mennyiségi mutatók és a méretek tekintetében, azok között egyre nagyobb számban mutatkoztak a természet, gazdasági és társadalmi környezet válságjelzései. A legutóbbi két évtizedben az éves hozamirészeség számított, a fakitermelés és a fakelógózás elődegesége mellett háttérbe szorult a hosszú távú értéket szolgáló erőművelés, erőrendezés, erdőterület. Az exportorientált, nyereségeorientált gazdasági szabályozás a rakfogadalkodás irányába halott. Ennek következménye, hogy 1990-ben az összes erdőterület 10,3 %-a állt erdővel fedettség alatt. Ez igen magas arány, mely a fejlődések ólmradarára utal. A fakitermelések vonatkozásában a minőség továbbra is, a jobb álmányok kitermelése való törekvés az 1990-es évek elejéig tekintetű álmány jelenségnek. Egyes erdőgazdaságoknál pedig a távolabbi jövőre kiható mennyiségi felhasználásról is lehet beszélni.

Egy ilyen helyzetben szokásos állandítani a fő másik oldalra. Nevezetesen nemzeti parkokat jellemez ki, természetvédelmi területeket oklarkúrnak és egy májelőző, kökemény önelő alaki ki, mely ugyanígy nem vesz figyelembe semmi máságot, helyi érdeket, emberi igényeket, mint ahogy azt az iparszerű, nyereségeorientált erdőgazdálkodás teszi. Pedig a védelemnek értelme csak az ad, ha valami módon szolgálja az embert, pihenését, oktatását a természet megismerését, szociális, és egyéb kielégítési a területet világosra való — a fenntartható fejlődés elvét tekintetben tartó — kapcsolatt.

Elkerülhetetlen, hogy az erdő végre önként, saját törvényekkel szabályozott, egységes szervezetként kezeljük, melyet szemben az emberiségnek

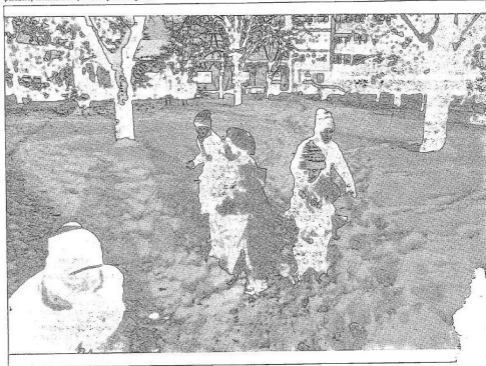
alapszó fontos kötelessége a megőrzés és a megismerés.

A védett területeknek a hagyományos fellegős mellett fontos szerepe, hogy olyan szabadtéri laboratóriumként szolgáljon, melyben a tudomány csak megfigyelésként van jelen. Az erdőművelés tudmánya legyen elválaszthatatlan az erdő álmerevé-

lő. Az erdő megtelelőben előzetű álmere, teljeskörű használata és feljújása érdekében meg kell ismerni az erdőnek mint egésznek a belső összefüggéseit. A megismerést az erdőt alkotó összes élőlényre, azok életfokozatainak vizsgálataira ki kell terjeszteni, és minden részterületen külön is értelmezni. Csak ezeknek az ismereteknek a birtokában lehet igényeinknek és szükségleteinknek legmegfelelőben, a legkisebb költséggel kialakítani fenntartani és kedvező irányban megváltoztatni a kialakult erőszervezetet. Előrendő cél, hogy a természeteshoz hasonló erdőtüpusokat alakítsunk ki, melyekből a legnagyobb társadalmi-környezeti hasznosság elvei szerint tudjuk kiválasztani és megváltoztatni a legmegfelelőbbet.

Ennek megvalósítása jelenthető az ártéri erdőben azt az élő és embert szolgáló természetvédelmet, mely képes lenne a fenntarthatóság elvnek megfelelni és az ártéri tájat önkéntesnek is megőrizni. E nagyarányú erdőben alapvetően fontos feladat az ártéri erdő teljeskörű tudomány megismerésének programját előidítani, ebbe irgelyelni a már megkezdett részterületek kutatására indított programokat, oklarkúrnak annak lehetőségét, hogy lámet valamilyen részterületet kielégítse, maglarkúrnak hagyja a dunatéri táj utolsó darabját a természetserető bajai ember legnagyobb kincsét.

Petryty József

**ROYAL
NYOMDA**

TIPO

Október 3-tól új telephelyen állunk
megrendelőink rendelkezésére!

Szolgáltatásaink:

Nyomtatványok, brossúrák, plakátok, szórólapok,
különbéle meghívók, névjegykártyák készítése.

Kedvező áron, rövid határidővel, széles választékkal
állunk megrendelőink szolgálatára.

ÚJ
HELYEN
!!!!

Új címünk:

TISZA FÜSZÉRT bajai telephelye

Baja, Dózsa György út 25-27.

(TOTAL benzinkút mögött.)

Telefon: 79/321-388/12 mellék

06 60 354-913

Megrendelések felvétele és kiadása:

hétfőtől-péntekig 8.00-tól 16.00-ig.

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő
Lap
Megjelenik minden hónap első napján

Felölő szerkesztő:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Déniel József, Jász Anikó,
Kalocsa Béla, Laki Ferenc,
Dr. Solymos Ede, Schmidt Antal

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím:

6500 Baja, Oltványi Imre u. 14.

Nyomdai munkák:

Royal Tipó Nyomda

6500 Baja, Dózsa Gy. út 25-27.

Tel.: 79/321-388/12 mellék

LAPALAPÍTÓ:
ÚJVÁROSI ÁMK

41035